

Roadman -ilmiö Suomessa

Laura Pehkonen

Angeliina Pentinpuro

03/2022

ESIPUHE

Roadman -ilmiöstä uutisoitiin Suomessa ensimmäisen kerran huhtikuussa 2021. Uutisissa ilmiön yhdistettiin vahvasti nuorten keskuudessa tapahtuvat ryöstörikokset sekä nuorten varustautuminen teräaseilla. Uutisointi aiheesta keräsi laajaa huomiota, sekä herätti huolta ilmiön haitallisuudesta.

Olimme jo ennen uutisointia kaavailleet, että tekisimme opinnäytetyön nuorisoriikollisuuteen liittyen, joten tämä aiheen valitseminen oli meille luontaista. Uutisointi herätti myös meidän mielenkiintomme ja päätimme valita Roadman -ilmiön opinnäytetyömme aiheeksi. Roadman -ilmiöstä ei ole myöskään tehty aikaisemmin tieteellistä tutkimusta. Muutoinkin aiheesta on niukasti tietoa, joten haluaisimme tutkimuksella lisätä tietoa etenkin työskenteleville poliiseille. Olemme keskustelleet useiden henkilöiden kanssa Roadman -ilmiöstä ja olemme saaneet kannustusta tutkimuksen tekemiseen. Poliisien sekä nuorisoriikollisuutta tutkivien henkilöiden mielestä aiheen tutkiminen sekä tutkimustuloksen julkaiseminen on tarpeellinen.

Toivomme, että opinnäytetyömme tuo sinulle lukijana uutta tietoa Roadman -ilmiöstä. Toivomme lisäksi, että opinnäytetyön tutkimustuloksista on sinulle hyötyä työskennellessäsi nuorten parissa.

Lopuksi haluamme erityisesti kiittää kaikkia haastatteluihin osallistuneita poliiseja. Ilman teitä tämän tutkimuksen tekeminen ei olisi onnistunut.

Kiitos.

03.03.2022 Espoossa

Laura Pehkonen & Angeliina Pentinpuro

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Laura Pehkonen & Angeliina Pentinpuro

Julkaisun nimi: Roadman -ilmiö Suomessa

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Sanna Luoma ja Lauri Tammiaho

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Roadman -ilmiötä Suomessa. Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella tarkemmin mitä Roadman -ilmiö tarkoittaa, esiintyykö ilmiötä Suomessa ja tunnistetaanko sitä poliisissa. Tutkimuksessa lisäksi tutkimme, onko Roadman- ilmiö haitallinen ja miten sitä voitaisiin ennalta estää.

Opinnäytetyö on tehty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Opinnäytetyötä varten olemme haastatelleet Helsingin, Länsi-Uudenmaan sekä Itä-Uudenmaan alueelta ennalta estävään toimintaan erikoistuneita poliiseja. Haastatteluihin osallistui yhteensä yhdeksän poliisia.

Tutkimaamme aiheeseen liittyy vahvasti nuorisorikollisuus sekä etenkin nuorten maahanmuuttajataustaisten poikien tekemät rikokset. Olemme käyttäneet opinnäytetyössä tutkittua tilastotietoa, erilaisia tutkimuksia sekä tieteellisiä kirjoja maahanmuuttajien tekemistä rikoksista. Opinnäytetyösämme avaamme nuorisorikollisuutta yleisesti, sekä syitä sille miksi juuri nuoret miespuoliset maahanmuuttajat päätyvät tekemään rikoksia.

Tutkimuksen tuloksissa selvisi, että Roadman -ilmiötä esiintyy Suomessa erityisesti pääkaupunkiseudulla ja ilmiötä tunnistetaan vaihtelevasti poliisissa. Tutkimuksessa olemme käsitelleet Roadman -ilmiöön liittyviä termejä, sekä käsitelleet Roadman -kulttuurin haitallisuutta. Lisäksi olemme pohtineet miten Roadman- kulttuuriin liittyvää nuorten rikollisuutta voitaisiin ennalta estää.

Sivumäärä: 46 + 2

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Maaliskuu 2022

Avainsanat: Roadman, nuoriso, nuorisorikollisuus, ryöstö, teräase, väkivalta, maahanmuuttajat

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSMENETELMÄ	7
2.1 Tutkimuksen kohderyhmä.....	7
2.2 Kvalitatiivinen tutkimus	7
2.3 Haastattelututkimus	8
2.3.1 Tutkimuslupa.....	8
2.3.2 Haastattelututkimuksen toteuttaminen.....	8
2.3.3 Haastattelututkimuksen aiheet	9
2.4 Aineiston analysointimenetelmät	9
3 NUORISORIKOLLISUUDESTA YLEISESTI	10
3.1 Nuorisorikollisuus käsitteenä	10
3.2 Nuorisorikollisuuden syyt.....	11
3.2.1 Yksilötekijät.....	12
3.2.2 Perhe	12
3.2.3 Laajempi sosiaalinen ympäristö	13
3.2.4 Rikollisuudelta suojaavat tekijät.....	13
4 MAAHANMUUTTAJAT RIKOKSEN TEKIJÖINÄ.....	14
4.1 Tutkimustietoa maahanmuuttajien rikosten syistä.....	14
4.2 Tilastotietoa ulkomaalaistaustaisten henkilöiden tekemistä rikoksista.....	16
4.3 Yhteenveto tutkimuksista ja tilastoista	19
5 ROADMAN -ILMIÖ.....	20
5.1 Määritelmät.....	20
5.1.1 Roadman -ilmiö.....	20
5.1.2 Roadman -tyyli.....	21
5.1.3 Roadman -kulttuuri.....	22
5.2 Roadman -ilmiön vaikuttimet	22
5.3 Roadman -ilmiön ja kulttuurin havaittavuus Suomessa.....	23
5.4 Roadman -kulttuurin esiintyminen poliisin työssä.....	23
5.4.1 Viranomaisvastaisuus	24
5.4.2 Roadman -kulttuurin tunnistaminen poliisissa.....	25
5.5 Roadman -kulttuuriin kuuluvat rikokset	25
5.5.1 Ryöstörikokset	25
5.5.2 Pahoinpitelyrikokset	27
5.5.3 Laittomat uhkaukset ja kiristysrikokset	27

5.5.4 Huumausainerikokset.....	27
5.6 Roadman -kulttuuri ja päihteiden käyttö.....	28
5.7 Roadman -kulttuuri ja nuoret	29
5.7.1 Nuorten ikä ja sukupuolijakauma.....	29
5.7.2 Nuorten etninen tausta.....	29
5.7.3 Miksi nuoret päätyvät ihannoimaan Roadman -kulttuuria?	29
5.8 Roadman -ilmiö ja jengiytyminen	30
5.9 Roadman-kulttuurin jatkuminen aikuisiällä	31
5.10 Roadman -kulttuurin vaarallisuus.....	32
6 ENNALTA ESTÄMINEN.....	33
6.1 Valistaminen rikollisesta elämäntavasta	34
6.2 Perheen vaikutus.....	35
6.3 Koulun vaikutus	36
6.4 Harrastusten vaikutus.....	37
6.5 Rasismin vaikutus.....	38
6.6 Integraatio yhteiskuntaan.....	38
6.7 Rangaistusten koventaminen sekä vastuuikä alentaminen.....	39
6.8 Poliisin rooli ennalta estämisessä	40
6.8.1 Resurssit.....	41
6.8.2 Asenne.....	42
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	42
7.1 Aiheesta tehtäviä tutkimuksia tulevaisuudessa	43
8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	44
LÄHTEET	46
LIITE 1	47

1 JOHDANTO

Roadman -ilmiöstä uutisoitiin Suomessa ensimmäisen kerran huhtikuussa 2021 (Helsingin Sanomat, 2021). Ilmiö yhdistettiin uutisissa vahvasti nuorten keskuudessa tapahtuviin ryöstörikoksiin sekä nuorten varustautumiseen teräaseilla. Ilmiö on aiheena varsin uusi ja tämän vuoksi erityisen ajankohtainen. Aiheesta ei ole myöskään tehty aiempaa tutkimusta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on määritellä Roadman -ilmiötä tarkemmin, pohtia sen haitallisuutta, sekä miettiä keinoja ilmiöstä johtuvan haitallisen rikollisuuden ennalta estämiseen. Opinnäytetyössä olemme lisäksi kartoittaneet ilmiön esiintyvyyttä Suomessa sekä havaitaanko ilmiötä tällä hetkellä poliisissa. Opinnäytetyössä vedämme lisäksi rajaa Roadman -tyylin sekä haitallisen Roadman -kulttuurin välille.

Olemme laatineet aiheesta kattavat tutkimuskysymykset, joiden avulla on tarkoitus tuoda aiheesta lisätietoa niin poliiseille kuin muillekin aiheesta kiinnostuneille tai tietoa tarvitseville. Tutkimuksemme tavoitteena on saada lisätietoa Roadman -ilmiöstä sekä saada ilmiötä laajemmin poliisin tietoon.

Käymme opinnäytetyössä ensin tarkemmin läpi käyttämäämme tutkimusmenetelmää eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Olemme tutkineet aihetta haastattelemalla useita poliiseja kolmen eri poliisilaitoksen alueelta. Tämän jälkeen kerromme yleisesti nuorisorikollisuudesta, mitä tarkoittaa nuorisorikollisuus sekä minkälaiset tekijät johtavat siihen, että nuoret tekevät rikoksia.

Roadman -ilmiö keskittyy vahvasti nuorten ja etenkin maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten keskuuteen. Olemme pohtineet opinnäytetyössä myös maahanmuuttajien sekä ulkomaalaisten tekemiä rikoksia Suomessa sekä syitä rikolliselle elämänpolulle lähtemiseen. Tämän jälkeen kerromme haastatteluiden pohjalta Roadman -ilmiöstä.

Käsitlemme opinnäytetyössämme myös Roadman -kulttuurin ennalta estämistä, koska se on mielestämme tärkeä ottaa huomioon aiheen osalta. Ennalta estämisen osiossa käsitlemme haastatteluiden pohjalta saatua tietoa, sekä myös aiempaa tutkimustietoa.

Opinnäytetyön lopussa on yhteenveto haastattelututkimuksen tuloksista sekä meidän omaa pohdintaamme aiheeseen liittyen. Käsitlemme lisäksi tutkimuksen luotettavuutta.

2 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössämme käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Empiirisen tutkimusaineiston olemme keränneet haastattelemalla. Tutkimusmenetelmä -osiossa käymme läpi tarkemmin tutkimuksen kohderyhmää ja kvalitatiivista tutkimusta sekä haastattelututkimusta yleisesti. Haastattelututkimuksen osalta kerromme lisäksi tarkemmin haastattelututkimuksen toteuttamisesta ja käyttämistämme menetelmistä aineiston keräämisessä sekä aineiston analysoinnista. Käymme lisäksi läpi tutkimuslupahakemusta, jonka haimme haastattelututkimuksen suorittamista varten.

2.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Roadman -ilmiö ja kulttuuri keskittyy vahvasti nuorten keskuuteen, jonka vuoksi haastateltaviksi valikoitiin ennalta estävässä toiminnassa työskenteleviä poliiseja, jotka toimivat nuorten kanssa säännöllisesti. Alueellisesti päätimme keskittää tutkimuksemme Helsingin, Länsi-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueille, koska ilmiötä oli selvästi havaittavissa näillä alueilla. Alustavan kartoituksen perusteella ilmiötä ei ole toistaiseksi havaittavissa juurikaan pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Tutkimuksen tarkoituksena on lisäksi vertailla ilmiön eroja pääkaupunkiseudun sisällä.

Ennalta estävästä toiminnasta haastateltaviksi valittiin ennalta estävään toimintaan erikoistuneita poliiseja, jotka olivat lisäksi perehtyneet Roadman -ilmiöön. Haastateltavia oli niin miehistö kuin päällystö tasolta, ja he olivat kaikki työskennelleet poliisissa useita vuosia.

2.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä on käytetty tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Olemme käyttäneet aineistonkeruumenetelmänä haastatteluita. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarkoittaa menetelmää, joka lähtökohtaisesti on ymmärtävä sekä ihmistieteellinen tutkimus. Laadullisen tutkimusmenetelmän yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuvat tiedot. Laadullisen tutkimusmenetelmän voidaan ajatella olevan pehmeää tutkimusmenetelmää toisin kuin määrällinen tutkimusmenetelmä. Määrällistä tutkimusmenetelmää on kuvattu jäykäksi tutkimusrakenteen vuoksi. Laadullisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on ymmärtää tutkittavana olevaa ilmiötä tutkittavien näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 66–71.)

2.3 Haastattelututkimus

Haastattelut ovat yksi laadullisen tutkimuksen käytetyimmistä menetelmistä. Tutkimuksen haastattelut olemme suorittaneet syvähaastattelun ja teemahaastattelun yhdistelmänä. Teemahaastattelu tarkoittaa kahden ihmisen välistä keskustelua aihe kerrallaan. Teemahaastattelussa tutkija on etukäteen miettinyt aiheet eli teemat, joista keskustellaan tutkittavan kanssa. Syvähaastattelu taas on teemahaastattelua vapaampi ja siinä keskustellaan aiheesta ilman teemoja. Syvähaastattelusta käytetään usein nimitystä avoin haastattelu. Haastatteluiden tarkoituksena on ollut nostaa esille teemojen avulla uusia tutkimusongelmaan liittyviä kysymyksiä ja aiheita. Haastattelututkimuksessa aiheista ja kysymyksistä keskustelemalla pyritään kasvattamaan tutkijan ymmärrystä ilmiöstä. (Kananen 2017, 88–90.) Haastatteluissa on ollut keskustelua ohjaavia tutkimuskysymyksiä, mutta haastattelut on käyty enemmän avoimena keskusteluna. Näin olemme saaneet haastatteluihin avoimen ilmapiirin, jossa on ollut helppo keskustella asiasta. Tällä toimintatavalla olemme saaneet haastateltavilta kattavampia sekä tarkempia vastauksia aiheeseen liittyen.

2.3.1 Tutkimuslupa

Haastatteluita varten haimme erilliset tutkimusluvut Helsingin, Länsi-Uudenmaan sekä Itä-Uudenmaan poliisilaitosten alueilta. Tutkimuslupahakemus täytyy tehdä silloin, kun tutkimus edellyttää poliisin tukea tai resursseja; kuten virkamiesten työaika tai poliisin tilat ja välineet tai, kun kerätään tai käsitellään poliisin tehtäviä koskevia tai työtehtävien yhteydessä saatuja tietoja, poliisin henkilöstöä tai muuten poliisiorganisaatiota koskevia tietoja tai, kun tutkimuksen aineistopyyntö kohdistuu poliisin henkilökistereihin tai salassa pidettäviin asiakirjoihin. (Poliisi.fi 2020.) Opinnäytetyössämme käsittelemme juuri poliisin työtehtävien yhteydessä saatuja tietoja, jonka vuoksi tutkimuslupahakemuksen tekeminen oli pakollista opinnäytetyömme kannalta. Tutkimuslupahakemuksemme hyväksyttiin ja meille myönnettiin tutkimusluvut Helsingin, Länsi-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan alueelle.

Helsingin alueelle meille myönnettiin tutkimuslupa POL-2021-157878. Länsi-Uudenmaan alueelle tutkimuslupa POL-2021-158268 ja Itä-Uudenmaan alueelle tutkimuslupa POL-2021-157863. Saatamme tutkimusluvut aloimme suunnittelemaan haastattelututkimuksen varsinaista toteuttamista.

2.3.2 Haastattelututkimuksen toteuttaminen

Haastattelututkimus toteutettiin haastattelemalla poliiseja eri poliisilaitoksilla. Haastattelimme yhteensä yhdeksää poliisia Helsingin, Itä-Uudenmaan sekä Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksilta. Lähetimme edellä mainittujen poliisilaitosten ennalta estävien ryhmien sähköpostiosoitteisiin saatekirjeen,

sekä kysymyksen halukkuudesta osallistua tähän tutkimukseen. Sovimme haastattelut sähköpostin välityksellä ja suoritimme haastattelut kasvokkain haastateltavien kanssa. Lähetimme haastateltaville sähköpostin välityksellä ennakkoon haastattelukysymykset, joita käytimme haastatteluissa (Liite 1).

Haastattelukysymyksiä oli yhteensä 28. Haastattelukysymyksissä tavoitteena oli saada yleistä tietoa tutkittavasta aiheesta: millä tavalla tutkittava aihe ilmentyy Suomessa, miten tutkittava aihe vaikuttaa poliisin työhön, tunnistaako poliisi tutkittavaa aihetta, miten tutkittavaa aihetta voitaisiin ennalta estää ja luoko tutkittava aihe uhan Suomen turvallisuudelle? Haastattelut suoritettiin eri kokoisilla ryhmillä riippuen poliisilaitosten haastateltavien määrästä. Haastattelu mahdollisti vapaan keskustelun aiheesta ja haastateltavat pystyivät kertomaan haastattelussa omia kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Käytimme kysymysten laadintaan runsaasti aikaa. Tavoitteena oli saada kysymyksistä sellaisia, että saisimme tutkittavasta aiheesta laajasti tietoa. Laajalla kysymymäärällä oli tavoitteena saada erilaisia näkökulmia tutkittavaan asiaan. Nauhoitimme kaikki haastattelut kahdella eri sanelulaitteella.

2.3.3 Haastattelututkimuksen aiheet

Haastattelututkimuksen aiheita ja haastattelukysymyksiä valitessa käytimme apuna Roadman -ilmiöstä löytyviä uutisia. Aiheesta ei ole tehty aiemmin tieteellistä tutkimusta, eikä tämän vuoksi aiheeseen ollut saatavilla kirjallista materiaalia. Haastattelukysymyksillä pyrimme saamaan mahdollisimman kattavasti tietoa Roadman -ilmiöstä. Keskeisinä aiheina tutkimuksessamme olivat Roadman -ilmiön määrittely, ilmiön haitallisuuden selvittäminen sekä miten ilmiötä voitaisiin ennalta estää.

2.4 Aineiston analysointimenetelmät

Laadullinen tutkimus etenee yleisen tutkimusprosessin mukaan. Tutkimusprosessi alkaa aineistonkeruulla, jolloin tutkija kerää tutkimusongelmaan liittyvää aineistoa. Seuraavaksi kerätty aineisto yhteismitallistetaan. Yhteismitallistaminen tarkoittaa, että aineistomuodot saatetaan yhteen muotoon, joka on yleensä luettava tekstimuoto. Kun aineisto on saatettu yhteiseen muotoon se "koodataan". Aineiston koodaamisessa tekstimassaa tarkastellaan tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten näkökulmasta. Aineistolle "esitetään" tutkimuskysymykset ja niiden perusteella aineistosta etsitään ne tekstikokonaisuudet, jotka liittyvät tutkittavaan ilmiöön. Koodausvaiheen jälkeen aineisto luokitellaan. Luokitteluvaiheessa katsotaan mitkä koodit muodostavat oman ryhmänsä. Aineisto analysoidaan, jonka jälkeen aloitetaan uusi tiedonkeruu, jolla pyritään täydentämään analyysiä ja etsimään vastauksia esiin nousseisiin kysymyksiin. (Kananen 2017, 131–133.)

Suoritimme aineistonkeruun haastatteluiden avulla. Äänitimme kaikki haastattelut kahdella eri sane-lulaitteella. Aloitimme aineiston analysoinnin litteroimalla nauhoitetun äänen tekstiksi. Litteroimme kaikki haastattelut omiin erillisiin tiedostoihin. Nauhoitusten litterointi helpotti aineiston käyttämistä sekä kokonaiskuvan hahmottamista tutkittavasta asiasta. Litteroiduista tiedostoista oli myös helppo ottaa suoria lainauksia opinnäytetyöhön. Litteroinnin avulla oli helpompi vertailla haastateltavien vas-tauksia sekä kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Analysoimme saatua tutkimustietoa kuuntelemalla nauhoitteita, lukemalla litterointeja sekä keskustelemalla yhdessä tutkittavasta aiheesta.

Päätimme jättää tutkimuksen tuloksista erillisen erittelyn pois, sillä halusimme varmistaa haastatel-tavien anonymiteetin. Päätimme, ettemme myöskään käytä tutkimuksen haastattelulainauksissa eril-lisiä viittauksia haastateltaviin, koska emme kokeneet sen tuovan suurta hyötyä haastattelutulosten kannalta. Päätös olla käyttämättä erillisiä viittauksia haastateltavista pohjautui käytettyyn ryhmä-haastattelumenetelmään sekä haastateltavien suureen osallistujamäärään.

3 NUORISORIKOLLISUUDESTA YLEISESTI

Roadman -ilmiö keskittyy vahvasti nuoriin ja sitä ilmenee erityisesti 12–20- vuotiaiden keskuudessa. Olemme tässä osiossa avanneet nuorisorikollisuuden käsitettä ja nuorisorikollisuutta yleisesti. Käsi-tellemme lisäksi nuorisorikollisuuden syitä yksilötekijöiden osalta, jotka saattavat vaikuttaa nuoren rikosalttiuteen.

3.1 Nuorisorikollisuus käsitteenä

Nuorisorikollisuuteen liittyy monia termejä, jotka kuvaavat samaa aihepiiriä eri tieteenalojen tai toi-mijoiden näkökulmista. Erilaisten termien käyttö riippuu myös siitä, minkä ikäisistä lapsista tai nuo-rista on kyse. Juridiikan näkökulmasta käyttäytymistä voidaan kutsua rikollisuudeksi silloin, kun ky-seessä on laissa kielletty rangaistava teko, ja nuorisorikollisuudeksi silloin, kun se tapahtuu tietyssä iässä. Nuorella rikoksentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka tällaisen teon tehdessään on ollut 15–20-vuotias. Rikoslain mukaan alle 15-vuotiaana tehty rikos jää rankaisematta ja virallinen kontrolli koos-tuu lähinnä sosiaalisektorin toimista, sovittelusta ja vahingonkorvausvastuusta. (Elonheimo 2010, 13–14.)

Rikollisuus on yleisintä nuoruudessa ja iän yhteys rikollisuuteen on yksi kriminologian parhaiten tun-nettuja ilmiöitä. Tutkimusten mukaan rikollisuus on yleisintä 15–19- vuotiaana. (Elonheimo 2010, 13–14.) Nuorten rikosalttius on korkeampaa kuin lasten ja nuoruusiän jälkeen rikosalttius alkaa laskea.

Väkivalta- ja varastamisrikollisuuden kohdalla ikä-rikosjakauman perusmuoto on melko samanlainen eri maissa ja kulttuureissa. Kuitenkin etenkin nuoret miehet ovat alttiita tekemään enemmän väkivaltarikoksia kuin nuoret naiset. Nuorten miesten keskinäinen väkivalta huipentuu voimakkaasti nuoruusiässä. (Kivivuori 2008, 57.)

Rikollista käyttäytymistä koskevassa tutkimustiedossa vallitsee laaja yksimielisyys. Tutkimusten mukaan nuorisoriikollisuus muodostaa kehityksellisen jatkumon, rikollisuus kasautuu, se on monimuotoista sekä ryhmäkäyttäytymistä. (Elonheimo 2010, 22–23.)

Kehityksellisen jatkumon muodostamisella tarkoitetaan, että antisosiaalinen käyttäytyminen muodostaa jatkumon lapsuudesta nuoruuden kautta aikuisuuteen. Yksilöt eli ihmiset voidaan asettaa järjestykseen heidän antisosiaalisen taipumuksensa perusteella. Järjestys pysyy melko muuttumattomana ihmisen elämän aikana. Antisosiaalisuus saa yleensä eri muotoja eri ikävaiheissa. Antisosiaalisuuden muotoja ovat esimerkiksi eläinräökkäys lapsena, näpistely varhaismurrosiässä, varkaudet murrosiässä, ryöstöt varhaisessa aikuisiässä ja perheväkivalta sekä talousrikokset aikuisena. Rikollisuus on osa laajempaa antisosiaalisen käyttäytymisen kokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös sellaisia luvattomia tai epäeettisiä tekoja ja riskikäyttäytymistä, jotka eivät ole juridisessa mielessä rikoksia. (Elonheimo 2010, 22–23.)

Kasautumisella tarkoitetaan, että pieni osa väestöstä tekee suhteettoman suuren osan rikoksista. Tällaisille henkilöille on ominaista aikainen aloittamisikä ja pitkä ja aktiivinen rikosura. (Elonheimo 2010, 22–23.)

Monimuotoisuudella tarkoitetaan, että rikollisuus on enemmänkin monimuotoista kuin erikoistunutta tietynlaisiin rikoksiin. Tämä pätee erityisesti nuorisoriikollisuuteen, kun taas aikuisena erikoistuminen lisääntyy. Nuorilla myös rikosten motiivit ovat monimuotoisempia kuin aikuisilla, joilla painottuu enemmän materiaalisen hyödyn saaminen. Lisäksi aikuisrikollisuuteen verrattuna nuorisoriikollisuus on useammin ryhmäkäyttäytymistä. (Elonheimo 2010, 22–23.)

3.2 Nuorisoriikollisuuden syyt

Hyvin monien tekijöiden on havaittu olevan yhteydessä siihen, kehittykö yksilöstä rikollinen. Ne voidaan jakaa eri tasoille, kuten yksilö, perhe, kaveripiiri, koulu ja laajempi sosiaalinen ympäristö. (Elonheimo 2010, 23.) Käsittelemme tässä osiossa rikollisuuteen vaikuttavia yksilötekijöitä sekä myös siltä suojaavia tekijöitä.

3.2.1 Yksilötekijät

Rikollisuus on yhdistetty monenlaisiin yksilötason tekijöihin, joita ovat erityisesti aggressiivisuus, päihteiden väärinkäyttö, impulsiivisuus ja hyperaktiivisuus, itsekontrollin puute, alhainen prososiaalisuus ja psykopatia. Rikollisuuteen liitettyjä psykiatrisia häiriöitä ovat etenkin käytöshäiriöt, antisosiaalinen persoonallisuushäiriö, ADHD sekä päihde- ja psykoottiset häiriöt kuten skitsofrenia. (Elonheimo 2010, 23.)

Internalisoivien ongelmien, kuten ahdistuksen, ujouden tai masennuksen, yhteys rikollisuuteen on ekternalisoivia ongelmia monitahoisempi. On esitetty, että yhteyttä ei ole tai että se on käänteinen. On esimerkiksi esitetty, että erilaisilla internalisoivilla oireilla voi olla erilaisia vaikutuksia: vetäytyvyys voi olla riski- ja estyneisyys suojaite. (Elonheimo 2010, 23.)

Rikollisuuden taustatekijät muodostavat lisäksi erilaisia yhdistelmiä, ja onkin esitetty, että yksittäisten piirteiden sijaan rikollisuutta ennustavat parhaiten eri ongelmat yhdessä esiintyessään, kuten skitsofrenia ja alkoholin väärinkäyttö, käytöshäiriöt ja internalisoivat oireet tai käytöshäiriöt ja ADHD ja erilaisten ongelmien kasautuminen. (Elonheimo 2010, 23.)

3.2.2 Perhe

Yksi taustatekijä nuorisorikollisuuteen on perhetekijät. Perhetekijät voidaan jaotella kolmeen eri osaan eli perheen rakenne, perheen toiminta sekä vanhempien ongelmat. Perherakenteen kriminologisesti vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien ero ja siitä aiheutuva mahdollinen yksinhuoltajuus, vanhempien asuinpaikan muutokset tai asuinpaikan muutokset muulla tavalla, äidin nuori ikä sekä suuri perhekoko. (Elonheimo 2010, 24.)

Perheen sisällä olevat toimintatavat ovat liitettävissä lasten kohonneeseen rikosalttiuteen. Näitä voivat olla esimerkiksi perheen sisäiset konfliktit, ongelmat lasten ja vanhempien välisessä suhteessa, joita voi olla esimerkiksi tunnekylläisyys sekä puutteellinen kiintymyssuhde. Epäsuotuisat kasvatuskäytännöt, joita voivat olla esimerkiksi epäjohdonmukainen, ankara tai välinpitämätön kasvatus sekä vanhempien puutteellinen lapsien valvominen. Nämä kaikki edellä mainitut asiat ovat kytköksissä lasten ja nuorten kohonneeseen rikosalttiuteen. (Elonheimo 2010, 24.)

Yksi perhetason tekijä nuorisorikollisuudessa on vanhempien ongelmat. Vanhempien ongelmat voivat vaikuttaa perheen alhaiseen sosioekonomiseen asemaan ja näin ollen tämä kohottaa perheessä olevan lapsen alttiutta syyllistyä rikoksiin. Myös vanhempien tai lähisukulaisten antisosiaalisuus vaikuttaa lapsen rikosalttiuteen. (Elonheimo 2010, 24.)

3.2.3 Laajempi sosiaalinen ympäristö

Rikollisuuteen on yhdistetty myös useita yhteisöllisiä tekijöitä, jotka voivat liittyä sosiaalisiin suhteisiin, kouluun, työelämään tai asuinympäristöön. Kaveri- tai ystävyys-suhteisiin liittyviä mahdollisesti rikollisuutta ruokkivia tekijöitä ovat tutkimusten mukaan etenkin kavereiden rikollisuus tai hyljeksintä. Kouluun liittyvistä tekijöistä rikollisuuteen on liitetty huono koulumenestys, alhainen sitoutuminen kouluun sekä alhaiset koulutukselliset tavoitteet. Myös koulun ominaisuuksilla on merkitystä; lasten käytökseen on havaittu vaikuttavan se, millainen koulu on sosiaalisena instituutiona sekä millaiset työtavat ja millainen kulttuuri koulussa vallitsee. Aikuiselämän rikollisuuteen on havaittu liittyvän myös ongelmat työelämässä, etenkin työttömyys ja epävakaa työura. Myös asuinympäristön ja rikollisuuden välillä on havaittu yhteyksiä ja rikollisuus on liitetty urbaaniin ja huono-osaiseen ympäristöön. (Elonheimo 2010, 24.)

3.2.4 Rikollisuudelta suojaavat tekijät

Tutkimuksissa on löydetty tekijöitä, jotka ovat yhteydessä alentuneeseen rikollisuusriskiin tai jotka vähentävät riskitekijöiden vaikutusta. Erilaisten riski- ja suojatekijöiden suhteen on ajateltu määrittävän yksilön riskiä kehittyä rikolliseksi. Suojaavien tekijöiden lisäksi voidaan puhua psyykkisestä vastustus- tai sopeutumiskyvystä tai sitkeydestä. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi erilaisia henkilökohtaisia voimavaroja kuten älykkyys, emotionaalinen vakaus, sosiaalinen kypsyyt ja psyykkinen energia. Myös koherenssin tunne on yksi niistä käsitteistä, jotka on liitetty yksilön kykyyn tulla toimeen riskitekijöiden kanssa. Koherenssin tunne tarkoittaa elämänhallinnan tunnetta, kuinka hyvin ihminen ymmärtää ympäristöään, tajuaa merkityksiä ja hallitsee tilanteita. (Elonheimo 2010, 25.)

Sosiaaliset siteet etenkin perheeseen, puolisoon, kouluun tai työhön tarjoavat informaalia sosiaalista kontrollia, joka ehkäisee rikollisuutta. Perheen positiivinen rooli voi myös saada lapsella jo ilmenneet ongelmat lakkaamaan. Myös sosiaalisen pääoman, on todettu tarjoavan suojaa rikolliselta kehitykseltä. (Elonheimo 2010, 25.)

Tutkimusten mukaan elämässä voi olla merkityksellisiä käännekohtia, jotka auttavat pääsemään pois rikolliselta uralta. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi naimisiinmeno, vakituisen ja mielekkään työpaikan saaminen, paremmalle alueelle tai kaupungista pois muuttaminen, rikollisten piirien hylkääminen tai vaikkapa armeijaan meno. Rutiinien muuttuminen ja uuden prososiaalisen identiteetin omaksuminen voivat olla ratkaisevia tekijöitä rikollisuuden lopettamisen kannalta. Lisäksi useimmiten rikollisuus loppuu luonnollisesti iän myötä. (Elonheimo 2010, 25.)

4 MAAHANMUUTTAJAT RIKOKSEN TEKIJÖINÄ

Tätä tutkimusta tehtäessä olemme haastatelleet useita poliiseja asiaan liittyen. Haastatteluissa on käynyt useaan otteeseen ilmi, että Roadman -kulttuuriin kuuluvat sekä kulttuuria ihannoivat nuoret ovat suurelta osin nuoria maahanmuuttajataustaisia poikia. Tässä kappaleessa on selvennetty yleisesti, miten ja miksi maahanmuuttajataustaiset henkilöt päätyvät tekemään rikoksia sekä millaisia rikoksia maahanmuuttajataustaiset henkilöt yleensä tekevät.

4.1 Tutkimustietoa maahanmuuttajien rikosten syistä

Juhani Iivari on tehnyt tutkimusta maahanmuuttajataustaisten henkilöiden rikoksista ja haastatellut tutkimukseensa 42 rikostuomion saanutta maahanmuuttajaa. Iivarin kirjoittamassaan kirjassa ”Tuomittu maahanmuuttaja”, kerrotaan, että nuoret maahanmuuttajamiehet ovat saaneet neljäsosan kaikista maahanmuuttajien rikostuomioista. Suomalaistaustaisten nuorten osuus kaikista suomalaisten saamista rikostuomioista oli vajaa viidennes. (Iivari 2006, 5.) Vuosina 2004–2015 maahanmuuttajien rikostasoa on ollut noin 1,5–2-kertainen kantaväestöön verrattuna. Maahanmuuttajien rikollisuutta suhteessa kantaväestöön selittää osittain maahanmuuttajien sosiodemografiset tekijät eli tässä asiayhteydessä ne ovat nuori ikä sekä miessukupuoli. Maahanmuuttajien korkeampi rikostasoa ei tarkoita tässä kohtaa suoraan kaikkia maahanmuuttajia. Maahanmuuttajaryhmien välillä on kuitenkin isoja eroja rikostasossa, sillä joidenkin ryhmien rikostasoa on kantaväestöä alhaisempi. Maahanmuuttajilla on myös kaksinkertainen riski joutua itse rikoksen uhriksi kuin kantaväestöön kuuluvalla. (Salmi, 7.)

Iivari on jaotellut tutkimuksessaan rikokset kolmeen eri kategoriaan; huumausainerikokset, väkivaltarikokset sekä omaisuusrikokset. Iivarin tekemässä tutkimuksessa suurin osa maahanmuuttajista kertoi sopeutuneensa Suomeen huonosti tai ei lainkaan. Huono sopeutuminen on aiheuttanut maahanmuuttajille vakavia sosiaalisia ongelmia ja vaikeuksia integroitua yhteiskuntaan. Hyvin usein maahanmuuttajan rikollinen käyttäytyminen oli alkanut siitä, että haastatellut henkilöt olivat varastelleet kaupasta erilaisia tarvikkeita ja tavaroita omiin välittömiin tarpeisiinsa. Johtopäätöksenä voidaan siis ajatella, että maahanmuuttajan huono sosiaalinen asema lisää tarvetta alkaa tekemään erilaisia rikoksia. (Iivari 2006, 114–117.)

Haastateltujen maahanmuuttajien huumausainerikoksiin syyllistyminen alkoi usein omasta käytöstä sekä huumeiden myymisestä. Yli puolet haastatteluun osallistuneista kertoi huumeiden käytön sekä myymisen johtuvan joko pitkäaikaistyöttömyydestä, sopeutumattomuudesta tilanteeseensa tai taloudellisesta ahdingosta. Runsas neljäsosa haastatelluista kertoi ”vain ajautuneensa” tilanteeseen käyt-

tää sekä myydä huumausaineita. Nuoret haastatellut maahanmuuttajat kertoivat huumausainerikosten tekemisen syyksi ystävien vaikutuksen sekä myös ”vain ajautuneensa” huumausainerikollisuuteen. (Iivari 2006, 118.)

Haastateltavat maahanmuuttajat olivat syyllistyneet myös eri asteisiin väkivaltarikoksiin. Haastattelussa vakaviin väkivaltarikoksiin syyllistyneitä oli viisi henkilöä. Vakaviin väkivaltarikoksiin syyllistyneet kertoivat rikoksen tapahtuneen tahattomasti sekä sitä itse tarkoittamatta. Muihin lievempiin väkivaltarikoksiin syyllistyneet kertoivat usein joutuneensa tappeluun tai tilanteeseen, joka myöhemmin oli eskaloitunut tappeluksi. Ennen tappelua oli usein edeltänyt rasististen kommenttien sanominen sekä eriasteinen nimittely. Tappelut olivat yleensä tapahtuneet ravintoloissa, yökerhoissa tai niiden edustalla. Kuitenkin huomionarvoista on se, että ennen väkivalta-, huumausaine- tai omaisuusrikoksiin syyllistymistä oli maahanmuuttajien elämäntyö Iivarin sanojen mukaan ajalehtiva. (Iivari 2006, 118.)

Päivi Honkatukia ja Leena Suurpää ovat tutkineet nuorten maahanmuuttajataustaisten miesten elämäntapaa, sekä päätymistä rikollisuuden pariin. Honkatukia ja Suurpää ovat tutkimuksessaan haastatelleet useita maahanmuuttajataustaisia nuoria. Etenkin perhesuhteiden ja kaverisuhteiden merkitys nousee esille Honkatukian ja Suurpään tekemässä tutkimuksessa. Perhettä kuvataan elämän keskeiseksi emotionaaliseksi ja sosiaalisesti sidokseksi. Nuorten käsitys perheestä on kuitenkin yleensä hyvin avoin ja se poikkeaa perinteisestä ydinperhenäkemyksestä. (Honkatukia & Suurpää 2007, 70–71.)

Avoin perhekäsitys tarkoittaa muun muassa sitä, että ystävät ottavat vanhempien ja sisarusten roolin. Näin voi käydä tilanteessa, jossa nuoren vanhemmat tai sukulaiset joko asuvat toisella puolella maailmaa, ovat kuolleet, nuoret eivät tiedä sukulaisistaan mitään tai, jos Suomessa asuvat sukulaiset ovat hylänneet nuoren omasta perheestään ja laajemminkin etnisestä ryhmästään rikosten ja siihen liittyvien yhteisöllisten normirikkomusten vuoksi. Myös sellaiset nuoret, joiden perhe oli pysyvästi Suomessa ja perhesuhteet olemassa, eivät välttämättä kertoneet vanhemmilleen oman elämän yksityiskohdista, etenkin niistä ongelmista, joita he suomalaisessa yhteiskunnassa tai omassa kaveripiirissään kohtasivat. Ystävien perhettä korvaavasta roolista kertoo muun muassa se, että ystäviä saatetaan kutsua ”veljiksi”, jotka antavat niin emotionaalista tukea kuin seuraa. (Honkatukia & Suurpää 2007, 70–71.)

Ryhmään kuulumisen ja ystävyysuhteiden merkitystä korostava nuorisokulttuurinen ulottuvuus nousi keskeiseksi nuorten rikollisuuden selittäjäksi nuorten omissa tulkinnoissa. Monet nuorista kertoivat ystäväpiirinsä koostuvan erilaisia etnisiä taustoja edustavista nuorista. Usein rasismikokemukset nuorilla vahvistivat ryhmään kuulumisen merkitystä. Nuorten kertomusten perusteella muihin etnisiin vähemmistöihin luokiteltaviin nuoriin saattoi muodostua hyvin läheiset ja jopa perheenomaiset

suhteet. Honkatukian ja Suurpään tutkimuksesta kävi ilmi, että mitä vaikeammat tai olemattomammat nuorten perhesuhteet olivat, sitä enemmän he etsivät sosiaalista ja emotionaalista tukea ystävilleen. (Honkatukia & Suurpää 2007, 83–86.)

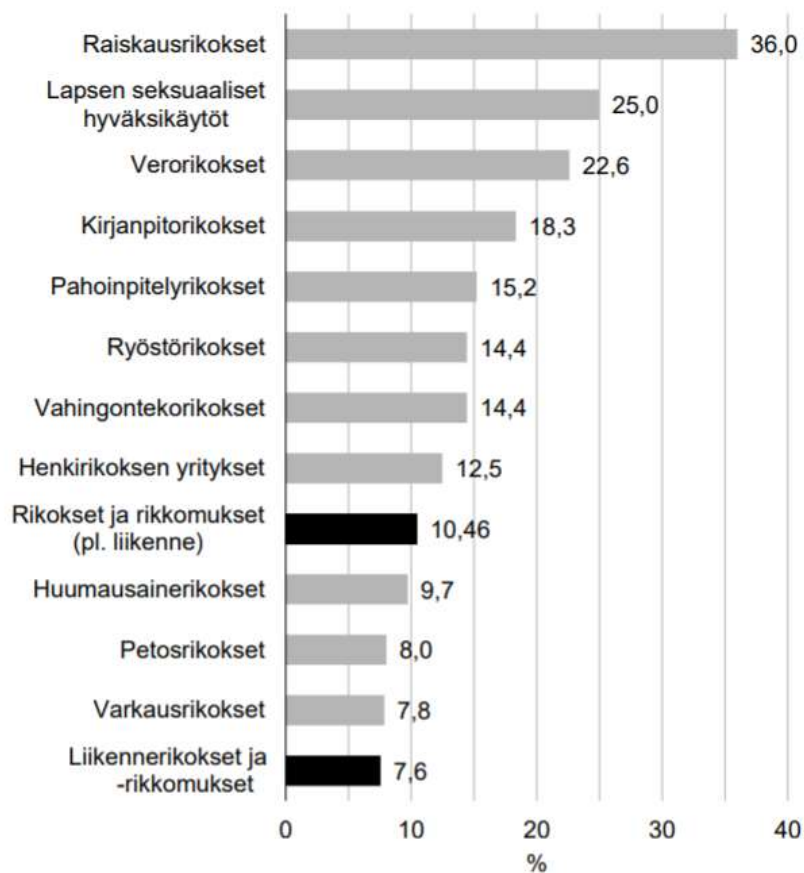
Tutkimuksen mukaan rikolliseen elämäntyyliin lipsuminen oli alkanut nuorilla yleensä vähitellen. Monet nuorista kertoivat, että he olivat luopuneet erilaisista musiikki- tai liikuntaharrastuksistaan, ja päihitteet ja rikokset olivat saaneet yhä keskeisemmän aseman heidän vapaa-aikanaan. Rikoksia tehtiin usein julkisilla paikoilla ja ryhmissä. Nuoret kuvasivat rikoksiin johtaneita tapahtumia usein tilanteeseen ajautumisena ystävien kanssa. Nuorten keskuudessa vallitsevan lojaalisuuden vuoksi rikollisesta elämäntyylistä irtaantuminen ei ole aina helppoa. Nuorten halutessa jättää rikollisen elämäntyylin taakseen olivat he saaneet osakseen uhkailua. Lisäksi, jos nuori oli yhteydessä viranomaisiin ja paljasti näille yhteisöstä arkaluontoisia asioita, koettiin tämä lojaliteetin rikkomisena. (Honkatukia & Suurpää 2007, 84–87.)

4.2 Tilastotietoa ulkomaalaistaustaisten henkilöiden tekemistä rikoksista

Tilastokeskuksen sivuilla on julkaistu 16.5.2019 vuodelta 2018 tutkimus ulkomaalaisten tekemistä rikoksista Suomessa. Vuonna 2018 poliisille, tullille ja rajavartiolaitokselle on tullut tietoon 443 500 rikoslakirikosta. Näistä ilmi tulleista rikoksista on selvitetty 273 600 ja epäiltyjä rikoksissa on ollut yhteensä 297 600. Epäiltyjen joukossa on ollut 34 200 ulkomaalaista. Ulkomaalaisia epäillään rikoksesta 1,2 kertaa suomalaisia useammin vuosien 2017 sekä 2018 ikä- ja sukupuolivakioitujen lukujen mukaan. Tilastoissa on huomioitavaa kuitenkin se, että tilastot ovat koottu rikosepäilyistä eli välttämättä kaikki henkilöt eivät ole rikokseen syyllistyneitä tai saaneet rikoksesta tuomioita. Kyseessä on ollut vasta rikosepäily. (Tilastokeskus 2019.)

Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tekemän katsauksen perusteella voidaan todeta, että Suomessa asuvien ensimmäisen sekä toisen polven maahanmuuttajien osuus kaikista Suomessa tapahtuneista rikoksista sekä rikkomuksista vuodelta 2019 (pl. liikenne-rikokset ja -rikkomukset) oli ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osuus rikoksesta epäiltyjen asemassa 11 prosenttia. Alla olevassa taulukossa on kuvattu ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osuudet eri rikoslajeissa vuonna 2019. (Danielsson 2019, 188.)

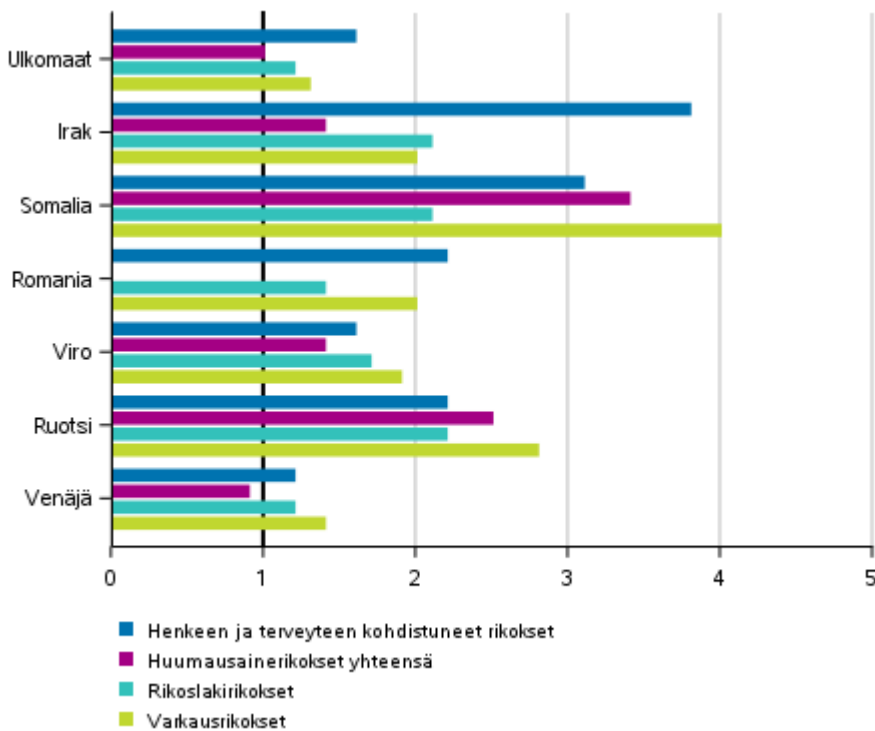
Taulukko 1: Ulkomaalaistaustaisten osuus eri rikoslajeissa

(Danielsson 2019, 188.)

Taulukosta on hyvin havaittavissa, että ulkomaalaistaustaisten osuus on korkeimmillaan eri asteisissa seksuaalirikoksissa. Raiskausrikoksissa ulkomaalaistaustaisten osuus oli 36 prosenttia ja lapsen seksuaalisissa hyväksikäytöissä 25 prosenttia. Tämän jälkeen taulukossa kolmanneksi sekä neljänneksi suurimpina rikoksina ovat verorikokset sekä kirjanpitorikokset. Ulkomaalaistaustaisten osuus oli matalin petos-, varkaus-, ja liikenne-rikoksissa sekä liikenne-rikkomuksissa. (Danielsson 2019, 188.)

Taulukko 2: Ulkomaalaisten miesepäiltyjen rikollisuuden taso suomalaisiin verrattuna. Kuvioissa huomioitu vain Suomen väestöön kuuluvat kansalaisuuksittain. Turvapaikanhakijat eivät kuulu väestöön.

(Tilastokeskus, 2019.)

Tilastokeskuksen mukaan vuosien 2017–2018 aikana ulkomaan kansalaisia epäiltiin rikoslakirikoksista 1,2 kertaa enemmän kuin suomalaisia. Ruotsalaisia epäiltiin 2,3 kertaa suomalaisia enemmän. Irakilaisia sekä somalialaisia epäiltiin rikoslakirikoksesta 2 kertaa enemmän kuin suomalaisia miehiä. Taulukosta on selkeästi huomattavissa myös se, että somalialaisia miehiä epäiltiin 3,4 kertaa enemmän huumausainerikoksista kuin suomalaisia miehiä. Somalialaisia miehiä epäiltiin myös varkausrikoksista 4 kertaa enemmän kuin suomalaisia miehiä. Irakilaisia miehiä epäiltiin taas henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista vajaa neljä kertaa enemmän kuin suomalaisia miehiä. Vuosina 2017 ja 2018 suomalaisia oli epäiltynä rikoslakirikoksista 35,7 (3,6 %) tuhatta suomalaista kohti. Ulkomaalaisia oli 41,8 (4,2 %) väestön tuhatta ulkomaalaista kohden. Eli ulkomaalaiset ovat olleet 1,2 kertaa suomalaisia useammin epäiltyinä rikoksiin. (Tilastokeskus, 2019.)

Päivi Honkatukia ja Leena Suurpää ovat tehneet tutkimuksen ”Nuorten miesten monikulttuurillinen elämäntyyli ja rikollisuus”. Kyseisessä tutkimuksessa on pohdittu muun muassa maahanmuuttajien ylliedustettavuutta rikostilastoissa. Pohjoismaissa on tehty useita tutkimuksia maahanmuuttajien kohtelusta rikoksen tekijöinä. Tutkimustulokset ovat osoittaneet merkkejä siitä, että maahanmuuttajien tekemiä rikoksia ilmoitetaan viranomaisille useammin kuin kantaväestön. On huomattu myös, että

maahanmuuttajia otetaan helpommin kiinni sekä heitä epäillään useammin rikoksista. Maahanmuuttajat joutuvat myös helpommin tutkintavankeuteen kuin kantaväestö. Maahanmuuttajien rikokset ovat helpommin havaittavissa ja heihin suhtaudutaan yleisestikin epäluuloisemmin kuin kantaväestöön, joten osittain näiden syiden takia maahanmuuttajien tekemiä rikoksia ilmoitetaan herkemmin. Maahanmuuttajien huono kielitaito sekä puutteellinen tietopohja yhteiskunnan säännöistä ja laeista aiheuttavat heille huonomman puolustusaseman rikosasioissa. Nämä kaikki edellä mainitut asiat on hyvä huomioida lukiessa ja tulkitessa rikostilastoja. (Honkatukia & Suurpää 2007, 40–41.)

4.3 Yhteenveto tutkimuksista ja tilastoista

Vertailllessamme livarin sekä Honkatukian ja Suurpään tutkimuksia, oli niissä huomattavissa selkeitä yhtenäisyyksiä. Molemmista tutkimuksissa korostui etenkin rasismien vaikutus maahanmuuttajataustaisten nuorten ja aikuisten rikoksissa. Nuorten ja aikuisten kokemana rasismi oli usein saattanut etenkin pahoinpitelyrikoksissa edeltää varsinaisen rikoksen tapahtumista. Rasismien kokeminen oli lisäksi etenkin nuorilla vahvistanut ryhmään kuulumisen merkitystä. Usein nuorten ystäväpiirit koostuivat muista eri etnisiä taustoja edustavista nuorista.

Tutkimuksissa oli yhteistä myös se, että miksi nuoret päätyvät tekemään rikoksia. Tutkimuksissa oli nuorten osalta vahvassa roolissa ystäväpiiri niin hyvässä kuin pahassa. Kummassakin tutkimuksessa nuoret kertoivat, että olivat ystäväpiirin kautta päätyneet tekemään erilaisia rikoksia. Nuorilla ystäväpiirin vaikutus oli suuri siltä osin, että päätyvätkö he rikolliselle polulle. Nuoret kertoivat, että jos he päätyivät rikolliselle elämänpolulle, oli siitä irtautuminen hankalaa ystäväpiirin painostuksen tai jopa uhkailun takia. Osa nuorista kertoi lisäksi ajautuneensa käyttämään ja myymään huumeita ystäväpiirin vaikutuksen vuoksi.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että jos nuori ei onnistunut irtautumaan rikollisesta elämästä nuorena, hän jatkoi rikollista elämäntapaa todennäköisesti myös aikuisena. Aikuiset miespuoliset maahanmuuttajat ovat tilastotietojen mukaan usein yliedustettuina henkeen ja terveyteen liittyvissä rikoksissa, huumausainerikoksissa, sekä omaisuusrikoksissa verrattuna suomalaisiin miehiin. Kuten livarin tutkimuksesta käy ilmi aikuisiällä rikosten tekemisellä pyrittiin paikkaamaan esimerkiksi taloudellista ahdinkoa.

Tutkimuksissa nousi esille myös onnistuneen integraation merkitys. Käsittelemme myöhemmin tarkemmin, miten Roadman -ilmiöön liittyvää nuorten maahanmuuttajien tekemää rikollisuutta voitaisiin pyrkiä ennalta estämään. (Ks. kappale 6.)

5 ROADMAN -ILMIÖ

Tässä luvussa avaamme Roadman -ilmiötä pääosin haastattelututkimuksista saatujen tietojen perusteella ja se toimii samalla tiedonlähteenä ilmiötä kuvattaessa. Haastattelututkimuksella saadut tiedot perustuvat vain ja ainoastaan poliisien henkilökohtaisiin kokemuksiin Roadman -ilmiöstä ja siihen liittyvistä asioista. Roadman -ilmiöstä ei ole tätä opinnäytetyötä tehtäessä mitään tilastotietoa tai muutenkaan virallista tutkimustulosta. Kuten alussa mainitsimme, emme tule viittaamaan haastattaviin suoraan. Luku kuitenkin sisältää suoria lainauksia, jotka on otettu haastatteluista. Alussa käymme läpi Roadman -ilmiöön liittyviä määritelmiä, jonka jälkeen avaamme itse ilmiötä kokonaisuudessa tarkemmin.

5.1 Määritelmät

Käytämme opinnäytetyössä erilaisia termejä Roadman -ilmiöön liittyen. Käyttämämme termit ovat Roadman -ilmiö, Roadman -tyyli ja Roadman -kulttuuri. Roadman -ilmiöllä tarkoitamme kokonaisuutta, johon sisältyy Roadman -tyyli sekä Roadman -kulttuuri. Roadman -tyylillä tarkoitetaan pääsääntöisesti pukeutumistyyliä, joka on tällä hetkellä muodissa nuorten keskuudessa. Roadman -kulttuurilla tarkoitetaan taas haitallista rikosilmiötä, johon kuuluu Roadman -pukeutumistyyli, sekä teräaseiden mukana kantaminen julkisella paikalla ja niiden käyttäminen ongelmien ratkaisuun. Tässä kappaleessa selvennämme määritelmiä, jotta lukijan on helpompi ymmärtää niiden merkitystä.

5.1.1 Roadman -ilmiö

Roadman -ilmiö on Isosta-Britanniasta lähtöisin oleva ilmiö, joka on todennäköisesti rantautunut Suomeen joko sosiaalisen median tai Ruotsin kautta. Roadman -ilmiö sanana tarkoittaa kokonaisuudessaan koko ilmiötä. Se sisältää niin Roadman -tyylin kuin Roadman -kulttuurinkin. Voidaan ajatella, että se sisältää oikeastaan kaiken mikä liittyy Roadman -ilmiöön. Ilmiöön liittyy vahvasti se, että nuoret maahanmuuttajataustaiset pojat ihannoivat kallista elämäntyyliä. Kalliin elämäntavan ihannointiin sekä sen tavoitteluun liittyy osittain rikollinen elämäntyyli, josta voidaan käyttää nimitystä Roadman -kulttuuri (ks. alaotsikko 5.1.3 Roadman -kulttuuri). Haastatteluissa nousi esille useaan kertaan, että Roadman -ilmiö ei ole kuitenkaan vain ainoastaan haitallinen ilmiö. Roadman -ilmiöön liittyy myös pelkkä pukeutumistyyli, josta on kerrottu tarkemmin alaotsikossa Roadman -tyyli. Roadman -tyyliä edustava henkilö, ei välttämättä tee rikoksia tai elä rikollista elämää. Haastatteluissa kävi ilmi, että Roadman -tyyli on osittain tämänhetkinen nuorten muodissa oleva pukeutumistyyli.

5.1.2 Roadman -tyyli

Roadman -tyyli on nuorten alakulttuuri, joka on alun perin lähtöisin Iso-Britanniasta. Roadman -tyyliin kuuluvat tietynlaiset vaatteet, musiikki ja tietynlainen ajatusmaailma ns. ”kadulla elämisestä” yhteiskunnan ulkopuolella.

Roadman -pukeutumistyyliin kuuluu erityisesti kalliiden merkkivaatteiden käyttö. Haastatteluissa nousi esille, että etenkin Canada Goosen, North Facen, Louis Vuittonin, Guccin, Niken ja Monclerin merkkivaatteet ovat suosiossa Roadman -tyylissä. Haastateltavien mukaan pukeutumistyyliillä nuoret pyrkivät luomaan itselleen tietynlaista statusta ja osoittamaan muille nuorille, että he ovat elämässä menestyneitä ja rikkaita. Tyypilliseen Roadman -pukeutumiseen kuuluu mustan tai tumman toppatakin tai toppaliivin käyttö, ja tumma lippis. Pukeutumiseen kuuluu lisäksi merkkivyön ja merkkikenkien käyttäminen. Osalla Roadman -tyyliin pukeutuvista saattaa olla lisäksi vyölaukku tai huivi käytössä. Roadman -pukeutumistyylistä löytyy useita kuvahakutuloksia esimerkiksi Googlestä. Internetistä löytyy myös useita erilaisia hakutuloksia ja videoita siitä, miten voi olla ”Roadman”. Haastatteluissa korostui, että Roadman -tyylissä on pukeutumisen osalta nimenomaan kyse kokonaisuudesta, jossa vaatteiden, vyön, kenkien ja muiden asusteiden tulee olla tietynlaiset.

Haastatteluissa kävi ilmi, että Roadman -pukeutumistyyli tunnustetaan etenkin nuorten keskuudessa. Nuoret olivat saattaneet kuvailla poliisille joutuessaan esimerkiksi ryöstörikoksen uhriksi, että ryöstäjät olivat pukeutuneet Roadman -tyylisesti. Haastatteluissa kävi ilmi, että myös osa poliiseista tunnistaa Roadman -pukeutumistyylin ja on esimerkiksi käyttänyt rikosilmoitusten kirjauksissa termiä ”Roadman” kuvaillaessaan rikoksesta epäiltyjen tuntomerkkejä. Kuitenkin haastatteluissa nousi esille, että välttämättä kaikki poliisit eivät tunnista Roadman -tyyliä eivätkä tiedä mitä se tarkoittaa.

Roadman -tyyliin kuuluu lisäksi tietynlainen musiikki. Haastatteluissa nousi esille, että erityisesti rap- ja hiphop musiikki on Roadman -tyylisesti pukeutuvien nuorten suosiossa. Eräässä haastattelussa nostettiin esille, että etenkin maahanmuuttajataustaisten artistien tekemä ns. ”uusi Suomirap” -genre olisi tuonut Roadman -tyyliä enemmän esille viimeisen parin vuoden aikana.

Puhuttaessa Roadman -tyylistä on tärkeä nostaa esille, että kaikki Roadman -tyylin mukaisesti pukeutuvat nuoret eivät tee rikoksia. Haastatteluissa nousi esille, että Roadman -pukeutumistyyli on yleistynyt valtavasti nuorten keskuudessa ja onkin mahdotonta sanoa, kuinka suuri prosentti Roadman -tyylisesti pukeutuvista nuorista tekee varsinaisia rikoksia.

5.1.3 Roadman -kulttuuri

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme paljon nimenomaan haitallista Roadman -kulttuuria. Opinnäytetyö on suunnattu pääosin poliiseille, joten haitallisen Roadman -kulttuurin tutkiminen on tässä kohtaa erittäin olennainen osa tutkimusta. Roadman- kulttuurin tutkiminen tuo lisätietoa poliisille Roadman -ilmiön haitallisista sekä negatiivisista puolista. Roadman -kulttuurin tutkiminen sekä tutkimistuloksen julkistaminen tuo poliisille lisäksi lisäapua Roadman -kulttuuriin liittyvien haitallisten asioiden ennalta estämiseen.

Haastatteluissa kävi ilmi, että Roadman -kulttuuri sanana tarkoittaa Roadman -ilmiöön liittyvää kalliin elämäntyyliin tavoittelua rikollisin keinoin. Yleisesti ottaen Roadman -kulttuuria edustavat maahanmuuttajataustaiset pojat ovat sosioekonomisesti huonossa asemassa ja näin ollen kalliin elämäntyyliin tavoittelu tapahtuu usein rikollisin keinoin. Roadman -kulttuuriin kuuluvat henkilöt kantavat teräaseita, nyrkkiautoja sekä muita aseita mukanaan julkisella paikalla. Mukanaan kantamallaan teräaseilla tehdään ryöstörikoksia, joiden avulla pyritään saamaan ryöstösaaliiksi kalliita merkkivaatteita sekä muuta kallista omaisuutta. Kulttuuriin liittyy myös huumausaineiden käyttäminen sekä niiden välittäminen ja myyminen. Roadman -kulttuuri on niin sanotusti se haitallinen puoli Roadman -ilmiöstä. Roadman -kulttuuriin liittyy myös vahvasti viranomaisvastaisuus kaikkia viranomaisia kohtaan.

5.2 Roadman -ilmiön vaikuttimet

Haastatteluissa tuli useaan kertaan ilmi, että Roadman -ilmiöön on vaikuttanut useat ulkoiset tekijät kuten sosiaalinen media, rap- ja hiphopmusiikki sekä Netflixissä oleva Top Boy -draamasarja. Top Boy -draamasarja kertoo nuorista maahanmuuttajataustaista pojista, jotka elävät Lontoossa. Sarjassa ihannoidaan tietynlaista gangstakulttuuria sekä jengiytymistä. Sarjassa on vahvasti läsnä huumausaineiden välittämiset, myymiset sekä käyttämiset.

Yhdessä haastattelussa konstaapeli kertoi, että nuoret olivat itse kertoneet poliisille Top Boy -draamasarjasta. Toisaalta haastatteluissa kävi myös ilmi, että kaikki nuoret eivät Top Boy -sarjaa tienneet. Etenkin nuoremmat henkilöt eivät olleet tietoisia kyseisestä sarjasta. Haastattelun mukaan ikäluokaltaan vanhemmat nuoret ovat katsoneet sarjaa ja saaneet siitä vaikutteita omaan elämäänsä sekä positiivisen kuvan rikollisesta elämäntavasta. Vanhempien nuorten katsottua sarjaa on tietynlainen ihannoiminen rikollista elämää kohtaan välittynyt myös nuoremmille henkilöille.

”Sitähän on ihan meille nuoret kertanut, kun on kysytty tuolla kauppakeskuksissa et mikä juttu tää Roadman on, nii moni on sanonu, että kattokaa Netflixistä sellainen sarja, ku Top Boy niin tiiätte.”

Haastatteluisa tuli ilmi myös YouTubessa olevat gangstarap- ja hiphopmusiikkivideot. Usean haastateltavan mukaan kyseisiä musiikkigenrejä sisältävät musiikkivideot ovat saattaneet lisätä Roadman -ilmiöön liittyvää ihannoitua.

5.3 Roadman -ilmiön ja kulttuurin havaittavuus Suomessa

Ennen opinnäytetyön aloittamista teimme alustavan kartoituksen siitä missä Roadman -ilmiötä on havaittavissa. Alustavan kartoituksen tulosten perusteella päätimme keskittää tutkimuksen pääkaupunkiseudulle. Myös haastateltavien mukaan Roadman -ilmiötä ja kulttuuria ilmenee tällä hetkellä enimmäkseen pääkaupunkiseudulla. Poikkeuksena pääkaupunkiseutuun haastateltavat nostivat esille myös Turun, jossa ilmiötä on ollut havaittavissa.

Pääkaupunkiseudulla haastateltavien mukaan Roadman -ilmiötä on havaittavissa sellaisissa paikoissa missä nuoret kokoontuvat. Näitä paikkoja ovat esimerkiksi juna- ja metroratojen lähistöllä olevat kauppakeskukset sekä kauppakeskukset yleisesti ja muut yleiset paikat. Roadman -pukeutumistyyliä on lisäksi havaittavissa haastateltavien mukaan kouluissa. Haastateltavien mukaan Roadman -ilmiön piirteet olivat jokaisen laitoksen alueella samanlaisia. Haastateltavat epäilivät, että ainoana erona on se, että ilmiötä todennäköisesti esiintyy määrällisesti vähemmän sen mukaan, mitä kauemmas mennään Helsingin ydinkeskustasta.

5.4 Roadman -kulttuurin esiintyminen poliisin työssä

Yksi Roadman -kulttuurin esiintymistapa poliisin työssä on rikosilmoitusten sisältö sekä jollakin tavalla sisällön muuttuminen lyhyen ajan sisällä etenkin ryöstörikoksissa. Haastatteluisa kävi ilmi, että poliisille ilmoitetusta ryöstörikoksista on osassa havaittavissa samankaltaisuutta. Ryöstörikoksissa ilmenee entistä enemmän kalliiden merkkivaatteiden sekä tavaroiden ryöstäminen veitsellä tai muulla aseella uhaten. Roadman -kulttuuri on ilmentynyt poliisille myös eriasteisten väkivaltarikosten kautta. Roadman -kulttuuriin liittyvät rikokset sijoittuvat julkisille paikoille, usein rautatieasemille tai kauppakeskuksiin ja niiden läheisyyteen. Haastatteluiden mukaan Roadman -tyyli on myös yksi selkeä esiintyminen poliisin työssä. Haastateltavien poliisien partioidessa ulkona on Roadman -tyyli selkeästi havaittavissa katukuvassa. Haastateltavien mukaan Roadman -kulttuuri ilmenee poliisille myös erilaisten aseistautumisten kautta. Nuorilla maahanmuuttajataustaisilla pojilla on julkisella paikalla teräaseita, nyrkkirautoja, erilaisia astaloita, kaasuja sekä kuulapysyjiä.

5.4.1 Viranomaisvastaisuus

Kaikissa haastatteluissa tuli useaan kertaan ilmi, että Roadman -kulttuuriin kuuluu vahva viranomaisvastaisuus. Haastatteluissa poliisit kertoivat, että Roadman -kulttuuriin kuuluvat henkilöt kokevat vahvaa vastakkainasettelua poliisin sekä Roadmanien välillä. Viranomaisvastaisuus näkyy erilaisena uhmakkaana käyttäytymisenä poliisia kohtaan. Poliisin ei luoteta eikä poliisille haluta kertoa mitään, kun pelätään leimautuvan vasikaksi tai muutoin ei haluta rikkoa luottamusta omiin kavereihin. Poliisille saatetaan myös kadulla näyttää käsimerkkejä sekä haistatella ja uhkailla suusanallisesti.

”Puhutuksissa, varsinkin selkeästi alle 15-vuotiailla ja siitä vanhemmillakin on huomattavissa, että ei puhuta mitään. Ei puhuta niin sanotusti toisen päälle mitään ja tehdään puhutuksissa seinäkiistoja. Tämä on yksi osa asennetta poliisia kohtaan. Se on jostakin opittu tapa, että en ole vasikka. Henkilö ei halua edes omia asioitaan selvittää.”

Haastateltavat kertoivat tämän olevan huolestuttavaa. Haastateltavat kertoivat jo alakouluikäisten olevan jollakin tasolla viranomaisvastaisia. Tässä asiassa oli kuitenkin huomattavissa pieniä alueellisia eroja. Yhdessä haastattelussa poliisit kertoivat heillä olevan hyvä keskusteluyhteys sekä luottamus paikallisiin nuoriin sekä Roadman -kulttuuria ihannoiviin tai edustaviin henkilöihin. Samaisessa haastattelussa poliisit miettivät kuitenkin, että miten asiaan vaikuttaisi, jos kyseinen kulttuuri olisi kaupungissa, jossa ei ole niin kattavaa ja laajaa poliisin ennalta estävää toimintaa. Haastatteluissa poliisit kertoivat, että osa viranomaisvastaisista nuorista ei välttämättä tiedosta viranomaisvastaisuuden vaikutusta omaan elämään sekä tulevaisuuteen. Osa nuorista on oppinut viranomaisvastaisuuden kavereiltaan, perheenjäseniltä tai sukulaisilta. Asiassa tulee ottaa huomioon myös maahanmuuttajataustaisen perheen sekä yksittäisen nuoren elämäkokemukset sekä mahdolliset traumaattiset kokemukset.

”Ruotsissa on niitä alueita, minne ei yhdellä partiolla voida mennä. Täällä meillä ei niitä onneksi ole mutta sitä on yritetty täällä Suomessa. Täällä meillä on porukalla piiritetty ja yritetty poliisia saamaan luopumaan toimenpiteistä, että kyllä tää sama juttu on tulossa perässä Suomeen.”

”Onhan meillekin nyt jo jotkut junnut sanonut, että ei kannata tulla tiettyyn paikkaan poliisin enää mutta me ollaan sen verran ”tyhmiä”, että me ajatellaan sen olevan meille kutsu ja sit me ollaan samantien siellä. Siihen suuntaan me ollaan täällä menossa eli viranomaisvastaisuutta ja auktoriteettivastaisuutta.”

5.4.2 Roadman -kulttuurin tunnistaminen poliisissa

Haastattelemamme poliisit olivat ennalta estävään toimintaan erikoistuneita poliiseja. Haasteltavat kertoivatkin, että Roadman -ilmiötä ja kulttuuria tunnustetaan ainakin ennalta estävissä ryhmissä. Kuitenkin haastateltavat eivät osanneet ottaa kantaa siihen tunnustetaanko ilmiötä valtakunnallisella tasolla poliisissa. Aiheeseen liittyen poliisilaitoksilla ei ole ollut erillistä koulutusta, eikä Roadman -kulttuuriin liittyviä rikoksia tilastoida tällä hetkellä. Poliisiin järjestelmissä ei myöskään ole kulttuurisia tai alakulttuurisia hakukriteerejä, joiden avulla ilmiötä voitaisiin kartoittaa. Haastateltavat epäilivätkin, että tietämys aiheesta riippuu paljolti tällä hetkellä yksittäisen poliisin kiinnostuksesta asiaa kohtaan. Aiheesta on uutisoitu huhtikuun 2021 jälkeen tasaisin väliajoin ja haastateltavien mukaan aiheesta on ollut mahdollista saada yleisellä tasolla lisätietoa uutisoinnin kautta. Eräs haastateltava toi esille, että aiheesta olisi hyvä järjestää yleisluontoista koulutusta poliisille, jotta ilmiötä tunnustettaisiin paremmin. Kyseisen haastateltavan mukaan olisi myös hyvä, jos Roadman -kulttuuriin liittyviä rikoksia alettaisiin tilastoimaan. Tilastoinnin avulla kulttuurin kehityksestä saataisiin parempi tilannekuva.

5.5 Roadman -kulttuuriin kuuluvat rikokset

Haastateltavien mukaan tyypillisiä rikoksia Roadman -kulttuurissa ovat: ryöstörikokset, pahoinpitelyrikokset, laittomat uhkaukset, huumausainerikokset ja kiristysrikokset. Roadman -kulttuuriin liittyy lisäksi varustautuminen teräaseella ja tietynlainen valmius sen käyttöön.

5.5.1 Ryöstörikokset

Haastateltavien mukaan ryöstörikokset tapahtuvat useimmiten porukassa toteutettuina muutamaa yksittäistä poikkeusta lukuun ottamatta. Tällöin joukossa oli yleensä yksi varsinainen ryöstön suorittaja, muiden toimiessa tilanteessa enemmän taustatukena. Ryöstörikokset tapahtuivat usein esimerkiksi sovittujen vaatekauppojen yhteydessä. Uhreiksi ryöstöille valikoitui useimmiten ryöstäjiä nuorempia ja pienempikokoisia nuoria. Edellä mainituissa kauppatilanteissa ryöstäjä oli saattanut esittää uhrille olevansa kiinnostunut ostamaan myynnissä olevan kalliin merkkivaatteen. Kuitenkin varsinaisen kaupanteon aikana merkkivaatteet oli useimmiten viety uhreilta teräaseella uhaten. Ryöstörikoksia oli myös toteutettu spontaanisti, jolloin rikoksen uhriksi oli valikoitunut nuori, jolla oli ollut ryöstäjiä kiinnostavia merkkivaatteita yllään.

”Paljonhan on sitä, että sovitaan vaatekaupat jossain ja sitten putsataan se uhri. Mennään paikan päälle jo sillä ajatuksella, että se ryöstetään eikä oo aikomustakaan maksaa siitä vaan pöllittää se takki mitä ollaan tulossa myymään sinne. Se on sille suunniteltua. Voi olla, että alkutilanne on se,

että siinä on viis tyyppiä ja yks lähtee asioimaan sen takkimyyjän kanssa ja sit jos näyttää siltä, että se jää alakynteen niin kaikki tulee siihen jeesaamaan.”

Haasteltavien mukaan ryöstörikoksissa joukon voimalla, sekä Roadman -pukeutumisella on saatu aiheutettua rikosten uhreissa niin suurta pelkoa, etteivät uhrin olleet edes uskaltaneet vastustaa ryöstöä.

”Nytkin on ollut tollaisia ryöstöjä missä ei oo tarvinnut ihan kauhean suurta uhkaa käyttää, riittää, että on tultu porukalla ja sanotaan, vaikka että anna sun puhelin. Se on mennyt vähän sellaiseksi, ettei tarvi ees enää käyttää niin suurta väkivallan uhkaa, kun se sun ja sun kavereiden olemus ja ehkä se kiirinyt maine jo riittää uhaksi”

”Esimerkiksi nää kauppakeskusjutut, missä vaikka 4–5 jätkää piirittää selkeesti 3–4 vuotta itseensä nuorempia ja sitten vaan, se että siinä on iso massa ja väkeä ympärillä, sit ne alkaa vaan kollamaan taskuja ja tyhjenteleä ja toiset ei uskalla tehdä käytännössä mitään, vaikka ei olis välttämättä edes uhattu millään tavalla. Se voi ulospäin näyttää siltä, että vierellä on kavereita ja homma tehdään rauhallisesti, kun ei uhri uskalla sanoa mitään, kun viis tyyppiä tyhjentää taskuja.

Ryöstörikoksissa teräaseella tai muulla välineellä varustautuminen korostui. Haastateltavien mukaan nuoret olivat usein varustautuneita erilaisilla aseilla kuten teräaseilla, kaasulla, nyrkkirauodoilla ja kuulapysyillä. Kuitenkin se vaihteli, että päädyttiinkö esimerkiksi teräasetta lopulta käyttämään ryöstössä. Useimmiten teräasetta tai muuta välinettä oli käytetty tehostamaan ryöstöä halutun lopputuloksen saamiseksi esimerkiksi näyttämällä puukon tai kuulapysyn kahvaa. Haastateltavat kokivat, että kaikki nuoret eivät ole valmiita käyttämään esimerkiksi puukkoa ryöstöjen yhteydessä, mutta tilanteiden eskaloituessa kynnys puukon käyttämiseen pieneni. Kuitenkin haastateltavat kertoivat, että on joissain ryöstöissä puukkoa, oli käytetty. Esimerkkinä eräs haastateltava nosti esiin tapauksen, jossa ryöstäjä oli uhrin yrittäessä paeta tilanteesta huitonut tätä puukolla selkään. Puukon iskut olivat tässä tapauksessa onneksi ainoastaan rikkoneet uhrin takin.

Kun Roadman -ilmiöstä uutisoitiin ensimmäistä kertaa, sen pääpiirteinä katsottiin olevan nuorten keskuudessa tapahtuvat ryöstöt. Kuitenkin Honkatukian ja Suurpään tekemästä tutkimuksesta käy ilmi, että maahanmuuttajataustaisten nuorten tekemät ryöstöt eivät ole sinänsä uusi ilmiö. Maahanmuuttajataustaisten nuorten tekemät ryöstöt lisääntyivät vuosituhaten vaihteessa, kun maahanmuuttajien määrä moninkertaistui Suomessa. Ryöstörikoksissa yli puolet rikoksesta epäillyistä oli tekohetkellä alle 18-vuotiaita. Honkatukian ja Suurpään mukaan tyyppinen Helsingissä tapahtunut ryöstö, jossa oli mukana maahanmuuttajataustaisia nuoria, oli tavallisesti useamman nuoren tekemä. Ryöstöt oli tehty osin pelkästään uhkailemalla ja tyyppillisesti saaliina oli ollut matkapuhelin tai vähäinen summa rahaa. (Honkatukia & Suurpää 2007, 38.)

Myös haastateltavat kertoivat, että maahanmuuttajien tekemät ryöstörikokset eivät sinänsä ole uusi ilmiö, mutta Roadman -ilmiön myötä rikoksilla oireilevat nuoret olivat erään haastateltavan mukaan saaneet ns. yhtenäisen uniformun päällensä. Roadman -pukeutumistyyli toimii nuorten keskuudessa pelotteena ja Roadman -tyylisesti pukeutuvan nuoren koetaan olevan ns. ”gangsta”. Gangsta sana on muunnos ”Gangsterista”, ja sillä tarkoitetaan yleisesti rikollisjengiin tai katujengiin kuuluvaa jäsentä (Wikipedia 2018).

5.5.2 Pahoinpitelyrikokset

Haastateltavien mukaan Roadman -kulttuuriin liittyy myös pahoinpitelyrikokset. Roadmanien tekemissä pahoinpitelyrikoksissa motiivi on kuitenkin eri kuin esimerkiksi ryöstörikoksissa. Haastateltavien mukaan yleensä motiivina on kosto tai kunnian puolustaminen. Roadman -kulttuuria edustavat henkilöt eivät ryöstötarkoituksessa valitse niin sanotusti vahvempaa uhria kuin itse ovat, mutta pahoinpitelyrikosten osalta tilanne on toinen. Oman tai toisen kunnian puolesta taikka koston takia ei uhrin puolustuskykyä mietitä niin tarkkaan kuin ryöstörikoksissa. Useissa haastatteluissa tuli ilmi, että nuoret pitävät tärkeänä oman sekä äitinsä tai siskonsa kunnian puolustamista. Eräs haastateltava kertoi, että kunnian puolustamista voidaan osittain käyttää myös tekosyynä pahoinpitelyrikoksille. Haastateltavan mukaan nykyaikana on havaittavissa ilmiötä, että loukkaannutaan pienistä asioista ja sitä kautta saadaan syy puolustaa oman tai toisen henkilön kunniaa. Eräs haastateltava koki, että nykyaikana pidetään lähes itsestäänselvytenä väkivallan käyttöä oman kunnian puolustamiseen. Pahoinpitelyihin liittyy usein myös pahoinpitelyn videointi sekä sen näyttäminen kavereille tai perheenjäsenille.

5.5.3 Laittomat uhkaukset ja kiristysrikokset

Haastateltavien mukaan on yleistä, että Roadman -kulttuuria edustavat henkilöt syyllistyvät usein laittomiin uhkauksiin. Roadman -kulttuurissa ilmenevät laittomat uhkaukset sisältyvät yleensä ryöstön yhteydessä tapahtuvaan uhkailuun. Laittomilla uhkauksilla pyritään tehostamaan ryöstön vaikutusta. Myös kiristämällä ryöstön uhria on pyritty tehostamaan ryöstön vaikutusta.

5.5.4 Huumausainerikokset

Roadman -kulttuurissa eri huumausainerikokset ovat suuressa roolissa. Pääsääntöisesti huumausaineita käytetään mutta niitä myös jonkin verran välitetään sekä myydään eteenpäin. Roadman -

kulttuuriin liittyy osittain myös valehuumekaupat. Haastateltavat kertoivat, että etenkin Roadman -ilmiön alkuvaiheilla valehuumekauppoja tapahtui usein. Valehuumekauppiat olivat usein alaikäisiä eivätkä välttämättä itse käyttäneet huumausaineita vielä siinä vaiheessa.

”Jos puhutaan valehuumekaupoista, niin se on just sitä, että sovitaan kaupat ja myydään jotain oreganoa tai perunajauhoa tai jotain muuta. Tai sitten myyjällä on vaan joku paketti, esimerkiksi keksipaketti, johon on kääritty 10 kerrosta elmukelmua. Ostaja tajuaa sen vasta sen jälkeen, kun myyjä poistuu paikalta, että siellä olikin vaan paketillinen Ballerina-keksejä.”

Roadman -kulttuurissa osa nuorista syyllistyy huumausaineiden käyttörikokseen ja osa syyllistyy vakavampiinkin huumausainerikoksiin. Tässä kappaleessa vakavammilla huumausainerikoksilla tarkoitetaan huumausaineiden välittämistä sekä myymistä eteenpäin. Haastatteluiden mukaan osa Roadman -kulttuuria edustavista henkilöistä syyllistyvät huumausainerikoksiin välittämällä sekä myymällä huumausaineita. Kappaleessa 5.6 Roadman -kulttuuri ja päihteiden käyttö on kerrottu tarkemmin mitä huumausaineita Roadman -kulttuuria edustavat henkilöt pääsääntöisesti käyttävät.

5.6 Roadman -kulttuuri ja päihteiden käyttö

Erään haastateltavan mukaan Roadman -kulttuurin kautta päädytään ensin kokeilemaan huumausaineita ja syyllistytään siten huumausaineen käyttörikoksiin. Tämän jälkeen voidaan mahdollisesti syyllistyä vakavampiin huumausainerikoksiin eli huumausaineiden välittämiseen sekä myymiseen. Haastatteluiden perusteella yleisimmät huumausaineet, joita Roadman -kulttuuriin kuuluvat käyttävät ovat kannabis, erilaiset huumaavat lääkkeet kuten ksalol ja MDMA (ekstaasi). Vanhemmat Roadman -kulttuuria edustavat nuoret käyttävät mahdollisesti kokaiinia sekä osa nuorista käyttää myös ilokaa-sua. Roadman -kulttuuria edustavat henkilöt eivät juurikaan käytä alkoholia. Haastattelun mukaan maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on yleisempää huumeiden käyttö kuin alkoholin käyttö. On kuitenkin hyvä muistaa, että iso osa aktiivisesti rikoksia tekevistä nuorista kärsii muutoinkin jonkinasteisista päihdeongelmista. Haastatteluissa korostui se, että Roadman -kulttuuria edustavilla nuorilla on erittäin positiivinen mielikuva etenkin kannabiksen käytöstä, eikä sitä pidetty Roadman -nuorten keskuudessa huumeena. Osa Roadman -kulttuuria edustavista nuorista oli kertonut poliisille, että kannabiksen polttaminen lisäsi heidän luovuuttaan musiikin tekemisessä ja he pitivät sitä oleellisena osana voidakseen tehdä musiikkia.

5.7 Roadman -kulttuuri ja nuoret

Tässä kappaleessa käymme läpi tarkemmin sitä, minkälaisia nuoria päätyy ihannoimaan Roadman -ilmiötä sekä miksi nuoret päätyvät osallistumaan Roadman -kulttuuriin.

5.7.1 Nuorten ikä ja sukupuolijakauma

Haastatteluiden perusteella Roadman -ilmiötä edustavat nuoret ovat pääosin 12–20- vuotiaita. Sukupuolijakauman osalta Roadman -ilmiö painottuu vahvasti ainoastaan nuorten miesten keskuuteen. Haastateltavat kertoivat, että Roadman -nuorten porukoissa saattaa kyllä hengailla myös nuoria naisia, mutta naisten ei koettu edustavan Roadman -ilmiötä. Useimmiten Roadman -nuorten porukoissa hengailevat naiset olivat haasteltavien mukaan nuorten tyttöystäviä.

5.7.2 Nuorten etninen tausta

Haastateltavien näkemys Roadman -ilmiöön kuuluvien nuorten etnisistä taustoista oli lähes identtinen. Haastateltavien mukaan Roadman -ilmiöön kuuluvista nuorista suurin osa on maahanmuuttajataustaisia nuoria. Joukossa on haastateltavien mukaan myös ns. ”kantasuomalaisia” nuoria, mutta valtaosa Roadman -ilmiöön kuuluvista nuorista on kuitenkin maahanmuuttajataustaisia. Haastateltavien mukaan Roadman -ilmiötä edustavat nuoret ovat usein kotoisin samoista maista, joista Suomeen on tullut paljon turvapaikanhakijoita. Haastatteluissa maista nousi esille erityisesti Somalia, Irak, Syyria ja Kosovo.

5.7.3 Miksi nuoret päätyvät ihannoimaan Roadman -kulttuuria?

Haastatteluissa tuli esille useita eri syitä Roadman -kulttuurin ihannointiin. Nuoret, jotka kulttuuria ihannoivat sekä edustavat, kokevat tai ovat mahdollisesti kokeneet jonkinlaista syrjäytymistä, juurettomuutta sekä huono-osaisuutta. Haastateltavien mukaan osa nuorista on huostaanotettuja. Roadman -kulttuuri pystyy tarjoamaan nuorelle tunteen kuulua johonkin ryhmään. Toisena syynä haastattelussa tuli ilmi rikollisen elämäntyylin ihannointi. Roadman -kulttuuri tarjoaa nuoremmille alaikäisille tietynlaisen rikollisen elämäntyylin sekä tietynlaista jännitystä elämään. Osa maahanmuuttajista arvostaa kallista elämäntyyliä ja Roadman -kulttuuriin kuulumisen tuo nuoria lähemmäksi ihailtua kallista elämäntyyliä.

”Seurataan muoti-ilmiötä ja samaistutaan ilmiöön, näitä ehkä valtaosa. Toisaalta, jos on syrjäytymisvaarassa, saattaa Roadman-kulttuuri tarjota sosiaalisen ympäristön, jossa saa kaipaamaansa arvostusta, tarkoituksen elämälleen ja sosiaalisen piirin, jossa ajatellaan samoin.”

Yksi haastateltava kertoi, että ennen on ajateltu, että elämässä epäonnistuneet ajautuvat rikollisille poluille. Nykyään on kuitenkin osassa nuorissa havaittavissa ihannoitua sellaisia henkilöitä kohtaan, jotka tekevät eriasteisia rikoksia ja elävät rikollista elämää. Haastatteluista kävi ilmi myös sosiaalisen median sekä Top Boy -draamasarjan vaikutusta Roadman -kulttuuriin. Aihetta on käsitelty yllä tarkemmin mutta sosiaalinen media sekä Top Boy -sarja antavat rikollisesta elämäntyylistä positiivisemmän kuvan kuin todellisuus saattaa sitten olla. Haastateltavien mukaan tämän kuvan antaminen nuorille saattaa olla osasy s rikollisen elämäntavan ihannointiin.

5.8 Roadman -ilmiö ja jengiytyminen

Haastateltavien mukaan poliisin määritelmä katujengistä on hyvin tiukka ja tämän vuoksi haastateltavat eivät juuri osanneet ottaa kantaa liittykö Roadman -ilmiöön suoranaisesti jengiytyminen. Eräs haastateltava nosti esille, että Roadman -ilmiöön liittyy ehkä enemmän porukoituminen, joka tarkoittaa sitä, että useimmiten Roadman -ilmiötä edustavat liikkuvat porukoissa. Haastateltavan mukaan Roadman- ilmiöön kuuluvia nuoria näkee harvemmin yksikseen. Eräs haastateltava taas koki, että Roadman -ilmiöön kuuluu osittain jengiytyminen.

”Iso osa tyyliä ilmentävistä nuorista eivät kuulu jengeihin. Katujengeissä häääävät taas isolta osaltaan ilmentävät Roadman-alakulttuuria.”

Helmikuussa 2022 Iltalehdessä uutisoitiin, siitä kuinka Helsingin ja Espoon katujengit olivat ajautuneet väkivallan kierteseen. Uutisessa kerrottiin, että kierteen taustalla on ”gangsta rap -kulttuuri”. (Koski 2022.) Uutisen mukaan jengien välinen välienselvittely oli saanut alkunsa toukokuussa 2021 Helsingissä tapahtuneesta pahoinpitelystä. Jengien väliset välienselvittelyt ovat sisältäneet lukuisia pahoinpitelyitä sekä jopa ammuskelua. Uutisen mukaan 3.2.2022 syyteharkintaan siirtyi kokonaisuus, johon sisältyi kaksi pahoinpitelyä, laitton uhkaus, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen, törkeän pahoinpitelyn yritys, törkeä ryöstö, törkeä vapaudenriisto ja törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. Uutisen mukaan samaan rikoskokonaisuuteen kuuluu lisäksi Vantaalla tapahtunut tapon yritys sekä Espoossa tapahtunut törkeä pahoinpitelyn yritys, joiden esitutkinnot ovat vielä kesken. (Koski 2022.)

Yle on lokakuussa 2021 haastatellut Helsingin poliisilaitoksella työskentelevää Markku Heinikaria liittyen katujengien toimintaan pääkaupunkiseudulla. Heinikarin mukaan pääkaupunkiseudulla on vajaa kymmenen katujengiä, joihin kuuluu kaikkiaan noin sata parikymppistä miestä. Heinikarin mukaan jengeissä mukana on myös alaikäisiä. Heinikarin mukaan katujengeissä on mukana nuoria, jotka levittävät huumeita tietyillä alueilla katukaupassa sekä myös netin kautta. Uutisessa mainitaan, että vahvan kaupunginosaidentiteetin lisäksi katujengejä yhdistää Roadman -ilmiö ja gangsta rap -musiikki. Rap-biiseissä on voimakkaasti rikollisuutta ja väkivaltaa ihannoivia sekä toisia ryhmiä mollaavia sanoituksia. Nokittelu on jatkunut ryhmien välillä myös sosiaalisessa mediassa. Heinikarin mukaan suurimmalla osalla katujengeihin kuuluvista miehistä on maahanmuuttajatausta ensimmäisessä tai toisessa polvessa. Tämä tarkoittaa sitä, että heidän vanhempansa tai he itse ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. Katujengeistä puhuttaessa Heinikari korostaa, että katujengit eivät ole automaattisesti rikollisryhmiä tai järjestäytyntä rikollisuutta. Osa katujengeihin kuuluvista miehistä voi olla mukana jengissä esimerkiksi musiikin ja kavereiden vuoksi, eivätkä he tee rikoksia. (Kirsi, 2021.)

5.9 Roadman-kulttuurin jatkuminen aikuisiällä

Haastatteluissa pyrimme selvittämään vastausta kysymykseen, että onko Roadman -ilmiö vain nuoriin liittyvä ilmiö vai jatkaako Roadman -kulttuuria edustava henkilö rikollista elämäntyyliä samalla tavalla aikuisikään päästessään. Täysin selvää vastausta emme tähän haastateltavilta saaneet. Osa syy puutteelliseen vastaukseen on vielä tietämättömyys asiasta. Roadman -ilmiö on Suomessa sen verran uusi asia, joten täysin selkeää vastausta ei ollut mahdollista saada. Yksi haastateltava koki kuitenkin, että Roadman -kulttuuri on nuorempien miesten juttu ja kun henkilö on täysi-ikäinen ei hän halua enää käyttää itsestään termiä Roadman. Toinen haastateltava koki, että osa nuorista jää elämään kulttuuriin.

”Iso osa aikuistuu ilmeisestikin 20–30 ikävuoden välillä, mutta arviolta osa jää sitten myös elämään kulttuurissa. Arvioisin, että jos nuori saa elämälleen jonkin muun tarkoituksen, perheen, työn, opiskelun tms. niin kadulla hääääminen jää.”

Emme saaneet yksiselitteistä vastausta siihen, että jatkuuko Roadman -kulttuurin ihannointi tai kulttuurin edustaminen aikuisiällä samalla tavalla kuin nuorella iällä. Kuitenkin haastatteluiden perusteella nuoret tituleeraavat itseään Roadmaniksi ainoastaan nuoruuden ajan. Vaikka nuori jatkaisi aikuisiällä rikollista elämäntyyliä ja Roadman -kulttuuria muutoin, ei hän kutsu enää itseään Roadmaniksi.

”Tämä on aika tuore ilmiö sinänsä, joten en pysty tähän asiaan täysin sanomaan mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Näistä meidän asiakkaista, jotka ovat siirtyneet täysi-ikäisiksi, niin ei ne ole ainaakaan sitä puuhasteluaan lopettanut. Ne on siirtyneet vaan sitten linnaan istumaan.”

5.10 Roadman -kulttuurin vaarallisuus

Haastateltavien mielestä Roadman -kulttuuria voidaan pitää vaarallisena, koska se sisältää väkivaltaa ja päihteiden käyttöä. Lisäksi kulttuurin ihannoimisessa nuorena on vaarana se, että nuori ei pääse rikollisesta elämästä irti ja päätyy myös aikuisena jatkamaan rikollista elämää. Kuten kappaleessa 5.8 käsiteltiin, Roadman -kulttuurissa on samankaltaisia piirteitä katujengien kanssa ja yhdeksi katujengejä yhdistäväksi tekijäksi nostettiin juuri Roadman -ilmiö. Nuorten päättymiseen Roadman -ilmiöstä katujengeihin aikuisena on huolestuttava asia. Kuten kappaleesta 5.8 kävi ilmi, katujengien välillä on ollut raakaakin väkivaltaa. Haastateltavat pitivät katujengien yleisillä paikoilla aiheutettua väkivallan uhkaa turvallisuusuhkana. Haastatteluissa nousi lisäksi esille, että jo pelkästään Roadman -kulttuurin koetaan olevan omalta osaltaan turvallisuusuhka. Roadman -kulttuuri ja siihen kuuluvat ryöstörikokset ovat aiheuttaneet etenkin nuorten keskuudessa turvattomuuden tunnetta ja aiheuttaneet sitä, etteivät nuoret enää uskalla mennä samalla tavalla yleisiin paikkoihin, koska he pelkäävät joutuvansa rikoksen uhriksi.

Kaikissa haastatteluissa kävi ilmi, että olemme menossa jengiytymisen osalta samaan suuntaan Ruotsin jengiytymisen kanssa. Haastateltavat olivat tästä asiasta hyvin huolissaan. Haastatteluissa tuli ilmi, että Suomessa on havaittavissa jengiytymisen osalta samanlaisia osatekijöitä kuten Ruotsissa.

”Ruotsissakin ne alkoivat maahanmuuttajataustaisten jengiytymisistä. Samalla tiellä ollaan, on jotain samaa tässäkin. Samoja ilmiöitä täällä on, eli käytetään alle 15-vuotiaita juoksupoikina, koska ne eivät saa tuomioita. Varsinaista uhkaa kuitenkin poliisille ei ole ollut mutta alueellisia kiistoja tai reviiijuttuja on ollut.”

”Suomihan tulee tämmöisissä asioissa aina vuosikymmenen tai kaksi jäljessä, mutta tällä tavalla se on Ruotsissa aikanaan myös alkanut. On tässä semmoinen yhtäläisyys minun mielestäni havaittavissa. Täällä se on vielä pienemmässä mittakaavassa, mutta siinä on iso riski, että se tulee siitä kyllä kasvamaan. Siitä usein väitellään, että ollaanko ruotsin tiellä vaiko eikö olla, niin mun mielestä ollaan.”

Eräs haastateltava kertoi, että heidän poliisilaitoksensa alueella on kouluja, joissa maahanmuuttajien osuus koko koulun oppilasmäärästä on noin 80 prosenttia. Haastateltavan mukaan heidän poliisilaitoksensa alueella on myös tiettyjä kaupunginosia, joista suurin osa asukkaista on maahanmuuttajataustaisia. Alueilla on aikaisemmin asunut kantasuomalaisia mutta koulussa sekä asuinpaikalla syntyneiden järjestyshäiriöiden sekä levottomuuksien takia kantasuomalaiset ovat muuttaneet alueelta pois vieden lapsensa toiseen kouluun. Haastateltavan mukaan Ruotsissa olevat ongelmalähiöt sekä sen seurauksena syntyneet jengiytymiset ovat saaneet alkunsa edellä mainitulla tavalla. Maahanmuuttajat ovat muuttaneet samoille asuinalueille, joissa on samaa kulttuuria edustavia henkilöitä.

Eräs haastateltava koki maahanmuuttajalähiöt ongelmaiseksi. Haastateltava kertoi, että ongelmassa maahanmuuttajalähiössä, joissa jengiytyminen on vahvassa roolissa lapset joutuvat kärsijän rooliin. Lapset oppivat pienestä asti, että kohteeksi joutumisen estämiseksi kannattaa liittyä jengiin mukaan. Lapset oppivat tällä tavalla suojelemaan itseään, vaikka moni heistä haluaisi elää yhteiskunnan normien mukaisesti, mutta asuinympäristö ei välttämättä mahdollista sitä heille. Erään haastateltavan mukaan esimerkiksi Ruotsin ja Iso-Britannian ongelmallisissa lähiöissä asuu paljon maahanmuuttajia, joita ohjaa pelko eikä yhteiskunnan säännöt. Lähiössä muodostuneet jengit ovat luoneet asuinpaikalle tietyt säännöt ja normit, joita lähiössä asuvat henkilöt noudattavat rangaistuksen pelossa. Toisinaan otettuna tietyissä asuinpaikassa pätevät jengiorganisaation säännöt eivätkä yhteiskunnan normit sekä säännöt. Tämä asettaa rajoitteita yhteiskunnalle. Pahimmillaan tilanteet saattavat mennä niin, että kyseisiltä alueilta ei suostuta tekemään mitään yhteistyötä. Haastateltavan mukaan tällä hetkellä Suomessa ollaan murroskohdassa, että alkaako Roadman -kulttuuri asettamaan yhteiskuntarajoitteita.

6 ENNALTA ESTÄMINEN

Tässä luvussa pohdimme haastatteluista saamien tietojen perusteella, että kuinka poliisi pystyisi ennalta estämään Roadman -kulttuurin leviämistä Suomessa. Olemme ottaneet haastatteluiden lisäksi aiheeseen liittyviä tutkittuja lähteitä ennalta estämisestä sekä nuorisorikollisuudesta. Haastatteluissa kävi selvästi ilmi, että ennalta estäminen on todella tärkeää niin Roadman -kulttuurin kohdalla kuin muissa haitallisissa ilmiöissä. Erään haastateltavan mukaan haitallista väkivaltaa ja siihen varautumista sekä päihteiden käyttöä nuorilla tulisi pyrkiä estämään valvonnalla, tiukalla rikoksiin puuttumisella sekä aktiivisella tiedottamisella ja valistuksella nuorille jo hyvin nuorella iällä.

Ennalta estävän toiminnan tulosten mittaus ei ole kuitenkaan aina täysin helppoa. Eräs haastateltavamme kiteytti ennalta estävän toiminnan tulosten mittauksen satiirisesti näin:

”Kaikki meidän poliisiorganisaatiossa ei näe ennalta estävän toiminnan tärkeyttä, eikä sitä haastavuutta ja sitä, että miks jossain ollaan, että jotain ei tapahtuis. Miten sä osoitat estänees tapahtuman, jota ei ole tapahtunut? Se tavallaan se sama tulos, kun meidän ennalta estävä porukka pörää tuolla hullun raivolla jossain kauppakeskuksessa ja sit kukaan ei kuole. Ja sama tulos voidaan karkeasti sanottuna, saada sattumalla sillä, että siellä on poliisipartio, joka seisoo sen kauppakeskuksen kulmalla ja seuraa liikennettä. Kukaan ei kuollu ja tulos on tavallaan sama. Mut se käytetty työ ja se vaadittu toimenpide ja se osaaminen mitä se edellyttää niin on täysin eri luokkaa. Ja sit kun jotain tapahtuu, niin seuraavaksi kysytään, että miks ette estänyt tätä? Ja sit kun taas lyödään joku kauppakeskuksen alue täyteen poliiseja niin varmasti ei oo yhtään rikoksia. Ja sit taas vuoden kuluttua, kun katotaan et ei oo ollu yhtään rikoksia niin kysytään, että no mitä te ootte sitten seissyt siellä vuoden?”

Tässä luvussa pyrimme avaamaan erilaisia keinoja ennalta estää Roadman -ilmiötä, sekä käsittelemme miksi juuri kyseiset asiat ovat tärkeitä ennalta estämisen kannalta avaamalla niiden taustoja.

6.1 Valistaminen rikollisesta elämäntavasta

Haastatteluissa nousi esille, että yksi hyvä tapa ennalta estää nuoria päätyvästä rikollisen elämän pariin olisi valistus. Eräs haastateltava nosti esille, että nuorille olisi hyvä jo koulussa käydä läpi laillisuuskasvatusta ja kertoa siitä miksi rikollinen elämä ei kannata ja minkälaisia seurauksia rikoksien tekemisellä voi olla tulevaisuudessa. Haastateltava koki, että valistuksen avulla pystyttäisiin estämään osan nuorista päätyminen rikollisen elämän pariin.

Haastateltavien mielestä myös vanhempia olisi hyvä valistaa nuorten asioihin liittyen. Haastatteluissa nousi esiin, että usein nuorten vanhemmilla on usein puuttuvat tiedot nuorison keskuudessa vallitsevista trendeistä. Myös usein vanhemmat eivät olleet tietoisia siitä, että heidän lapsensa tekee rikoksia säännöllisesti. Eräs haastateltava nosti esiin, että joissain tapauksissa nuoren rikosten selittäminen vanhemmille oli ollut vaikeaa, koska nuoren vanhempien maailmankuva saattoi poiketa täysin siitä minkälaisessa maailmassa nuori todellisuudessa elää.

”Monet maahanmuuttajaperheistä elää jotenkin niin eri todellisuudessa, aivan semmoisessa rinnakkaismaailmassa ja ne lapsetkin saattaa siellä kotona elää ihan erilaista elämää kuin mitä sitten tuolla kouluissa ja kaduilla. Niitten vanhemmilla ei välttämättä oo mitään ymmärrystä erilaisista nuorisokulttuureista. Mä oon yrittänyt selittää jonkun pojan äidille että sun lapsi myy tor- verkossa valehuumepaketteja narkomaaneille ja sit ryöstää ne. Se äiti ei pysty käsittämään sitä asiaa, kun se ei ymmärrä puoliakaan niistä sanoista mitä mä tarkoitan, vaikka tulkin välityksellä selittäis, että

mikä on pimeä verkko. Kun se niiden todellisuus on niin jotain ihan muuta. Ne perheet pitäis saada paremmin kärryille. ”

6.2 Perheen vaikutus

Kaikissa haastatteluissa nousi esille, että huonot kotiolot saattavat altistaa nuoren päätymistä rikolliselle tielle ja ihannoimaan Roadman -kulttuuria. Haastateltavien mukaan Roadman -kulttuuriin päätyvien nuorten perheiden sosioekonominen asema on usein huono ja perheistä saattaa löytyä päihdeongelmia. Perheistä saattaa lisäksi puuttua kuri ja kiinnostus nuorten tekemisiä kohtaan. Joissain perheissä kuitenkin kuri saattaa olla kova, mutta nuoret päätyvät silti ”hölmöilemään” kavereiden kanssa ollessaan poissa kotoa.

”Kyllä mä ainakin jotenkin ajattelen silleen, että siellä ei oo kotona kaikki ihan jiiressä, siellä ei oo semmosta vahvaa tukiverkostoa, ei oo harrastuksia. Sit kotona ei välttämättä osata kieltää eikä osata puuttua eikä oo kiinnostusta/aikaa siihen. Sieltä kotoa puuttuu rajat tai sit tarpeeks tiukka huolenpito tai valvonta lapsen tekemisistä.”

”Toisaalta taas osassa perheissä saattaa olla siellä kotona se kuri hyvinkin kova. Mut sit jotenkin ku he pääsee sieltä kotoota pois ja kavereiden kanssa härväämään niin sit käyttäytytään tosi huonosti yleensä ja tehdään näitä ryöstöjä ja käytetään huumeita ja tällaista. Sit kuitenkin, kun on sanottu ja sovittu, että kello yhdeksän tuut muuten himaan tai tulee tukkapöllöä, ja sit juostaan Niket vilkkuen tuolla.”

Haastatteluissa nousi lisäksi esille, että usein vanhemmat eivät ole välittäneet tai kyseenalaistaneet sitä, miten nuorella on yhtäkkiä päällään kalliita merkkivaatteita. Eräs haastateltava epäili, että tämä johtuu vanhempien vähäisestä kiinnostuksesta lapsien tekemisiä kohtaan tai sitten vanhemmat eivät edes osaa huomioida asiaa. Haastateltavat nostivat esille, että joissain tapauksissa nuoret ovat hyväosaisista perheistä, mutta juuri vanhempien kiinnostuksen puuttumisen vuoksi nuoret päätyvät hakemaan rikollisella elämäntyyliä hyväksyntää muualta. Erään haastateltavan mukaan niiltä nuorilta, jotka usein oireilevat rikoksilla pahiten puuttuu usein isämalli.

”Jokaisessa näistä on mun mielestä yhdistänyt se, että mikä tausta tahansa nii missään perheessä vanhemmat ei oo ihmetelly et jätkä tulee jonkun 300€ Louis Vuittonin vyön tai ilmestyy neljän huntin pipon tai lippiksen tai jonkun tämmöisen kanssa kotiin. Mä en ois ikinä omassa nuoruudessani pystynyt omille vanhemmille selittää tommoista, että mistä mulle on tullu tämmösii useita tonneja maksavii vaatteita.”

Haastateltavien vastaukset tukevat Honkatukian ja Suurpään tekemää tutkimusta perheen merkityksestä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla, jota käsitelimme kappaleessa 4.1. Jos nuoret eivät saa omalta perheeltään tarvitsemaansa tukea, he päätyvät usein hakemaan tukea ja hyväksyntää kavereiltaan, ja tällöin kavereista muodostuu nuorille ns. ”uusi” perhe. Perheen rooli ennalta estävässä toiminnassa korostuu ja haastateltavat kokivat, että olisi tärkeää saada vanhemmat kiinnostumaan nuorten asioista enemmän ja saada vanhemmat myös puuttumaan rohkeammin nuorten ongelmiin.

6.3 Koulun vaikutus

Haastateltavien mielestä myös koululla on vaikutusta siihen, päätyykö nuori tekemään rikoksia. Haastatteluissa kävi ilmi, että osalla Roadman -nuorista on ongelmia koulunkäynnissä tai sitten he eivät käy koulussa ollenkaan. Haastatteluissa heräsi myös keskustelua siitä, että koulujen opetusrunkoa olisi hyvä muokata enemmän nyky maailmaa vastaavaksi. Eräs haastateltava koki, että laillisuuskasvatuksen lisäksi nuorille olisi hyvä järjestää kouluissa ihan yleistä elämänhallintaan liittyvää opetusta. Haastateltava nosti esiin idean, että kouluissa voisi käydä kiertäviä luennoitsijoita puhumassa siitä, miten elämänhallintaan liittyvät ongelmat voi selättää.

Koululla on vaikutusta lisäksi siihen, miten nuoret kokevat kuuluvansa yhteiskuntaan. Honkatukia ja Suurpää ovat tutkimuksessaan nostaneet esille, että peruskoulu näyttyy keskeisenä nuorten integraatiota edistävänä tai estävänä areenana (Honkatukia & Suurpää 2007, 66). Nuoret kuvaavat koulua sosiaalisena areena, jossa nousevat esiin erityisesti ystävyys-suhteiden solmimiseen, koulu-kiusaamiseen sekä yksin jäämiseen ja epävarmuuden tunteisiin liittyvät kokemukset. Nuorten näkökulmasta etenkin koulun sosiaalisella ilmapiirillä ja nuorten keskinäisillä sekä opettajien ja nuorten välisillä suhteilla on ratkaiseva vaikutus siihen, miten nuoret motivoituvat oppilaan rooliin ja siihen pysyvätkö he ylipäätään koulussa. (Honkatukia & Suurpää 2007, 66.) Olisikin siis tärkeää, että koulunkäynti saataisiin tehtyä mieleiseksi nuorille. Sillä millaisena ympäristönä nuoret kokevat koulun on selvästi vaikutusta siihen, pysykö nuori koulussa ja päätykö tämä rikollisen elämän pariin.

Myös koulun rooli vanhemmille viestityksessä korostuu. Haastatteluissa kävi ilmi, että maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhemmat eivät yleensä puhu suomea. Usein kumpikaan vanhemmista ei puhu suomea tai sitten vain toinen vanhemmista puhuu suomea jollain tasolla. Tämä on omalta osaltaan aiheuttanut vaikeuksia koulun ja vanhempien välisessä kommunikoinnissa. Eräässä haastattelussa nostettiin esille, että koulut kommunikoivat vanhempien kanssa Wilma -viestien kautta suomeksi, mutta koska vanhemmat eivät osaa suomea niin lapset vastaavat viesteihin vanhempien puolesta. Tällöin oikea viesti, joka saattaa esimerkiksi liittyä lapsen ongelmiin koulussa ei koskaan välity

vanhemmille. Ennalta estämisen näkökulmasta olisikin tärkeä, että viestit kouluista päätyisivät vanhemmille, jotta lasten mahdolliset ongelmat koulussa tulisivat vanhempien tietoon mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

6.4 Harrastusten vaikutus

Haastatteluissa poliisit pohtivat myös harrastusten vaikutusta nuorten rikollisuuteen. Yhdessä haastattelussa kävi ilmi, että koronan vaikutukset nuorten harrastustoiminnan loppumiseen hetkellisesti on aiheuttanut nuorissa negatiivisia vaikutuksia. Eräs haastateltava kertoi nuoresta, joka oli harrastustoiminnan loppumisen myötä ajautunut kokeilemaan päihteitä ja päätenyt sitä myöten rikolliseen elämään. Honkatukian sekä Suurpään tutkimuksessa haastateltavat nuoret kertoivat, että harrastusten pois jäämisen jälkeen olivat heidän elämäänsä tulleet erilaiset päihteet sekä sitä myöten myös rikollisuus. Tutkimuksessa todettiin myös, että nuorten harrastusten pois jäämistä ei ole osattu pitää kouluissa tai nuorten aikuisverkostossa huolestuttavana asiana. (Honkatukia & Suurpää 2007, 87.)

Eräs haastateltava kertoi Islannin mallista ja pohti sen käyttöä Suomessa. Islannin malli tarkoittaa tutkimusperusteista toimintatapaa, jolla pyritään vähentämään nuorten päihteidenkäyttöä sekä ennalta estämään nuorten päihteidenkäyttöön liittyviä ongelmia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunnilla on käytössä harrastuskortteja, joilla he voivat tukea lasten ja nuorten harrastamista. Lapsille sekä nuorille tarjotaan myös koulupäivän yhteydessä matalankynnyksen harrastustoimintaa. Lapsille sekä nuorille on kehitetty yhteiset kotiintuloajat ja vanhemmat sekä naapurit huolehtivat näiden toteutumisesta. Tämän lisäksi Islannissa on rajoitettu päihteiden saatavuutta sekä kiristetty ikärajoja päihteiden suhteen. Tutkimustuloksen mukaan tämä malli on vähentänyt nuorten alkoholin käyttöä huomattavasti. Vuonna 1998 islantilaiset nuoret nauttivat eniten alkoholia muihin Euroopan nuoriin verrattuna. Vuonna 2016 islantilaiset nuoret nauttivat vähiten alkoholia muihin Euroopan nuoriin verrattuna. Muutos on ollut siis suuri. (Härkönen, 2019.)

Haastateltava pohti, että olisiko Suomeen mahdollista ottaa samaa mallia käyttöön. Suurimmaksi haasteeksi tulisi todennäköisesti raha sekä resurssit. Toisaalta haastateltavat pohtivat myös, että kuinka paljon tämä nykyinen Suomen malli tulee maksamaan Suomen valtiolle parin vuoden päästä. Etenkin, jos tämä Roadman -kulttuuriin liittyvä viranomaisvastaisuus sekä rikollisen elämäntyylin ihannointi jatkuu nuorilla aikuistumisen jälkeenkin. Haastateltavat kokivat, että nuorille pitäisi saada jokin harrastus ja jotakin tärkeää sisältöä vapaa-aikaan. Olisi hyvä, jos nuoret viettäisivät vapaa-aikaa harrastusten parissa kuin kauppakeskuksissa tai juna-asemilla.

”Tuolla oikeesti hiihtelee sellaisia 12- vuotiaita joskus kello kymmenen jälkeen viikonloppuna iltaisin kauppakeskuksen liepeillä, vaikka niillä ei olis mitään asiaa sinne.”

6.5 Rasismin vaikutus

Opinnäytetyössä olemme käsitelleet ylempänä maahanmuuttajien rikoksia sekä maahanmuuttajien kokeman rasismin vaikutusta pahoinpitelyrikoksissa. Haastatteluissa poliisit eivät nostaneet rasismia yhdeksi Roadman -kulttuurin muodostumisen Honkatukian ja Suurpään tutkimuksessa on tutkittu maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten kokemaa rasismia. Tutkimuksessa selvisi, että nuorten maahanmuuttajien kokema rasismi on yksi rikollisuuden selittäjä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuorten kokema rasismi on hyvin monimuotoinen asia, joten rasismin kokemuksia ei pysty täysin yksiselitteisesti tai tyhjentävästi selittämään. Tutkimuksessa haastatellut nuoret kertoivat, että rasismi oli saanut heidät käyttäytymään väkivaltaisesti. Väkivaltainen käyttäytyminen oli johtunut osittain myös siitä, että haastatellut nuoret eivät ole osanneet samaa kieltä kuin kiusaajat ja heidän ainoa puolustuskeino on ollut tilanteessa väkivaltainen käyttäytyminen. (Honkatukia & Suurpää 2007, 106.)

Tutkimuksen tietojen perusteella voidaan todeta, että nuorten maahanmuuttajien kokema rasismi on vaikuttanut siihen päätyvätkö he rikolliseen elämään. Yleisellä tasolla vähentämällä maahanmuuttajien kokemaa rasismia voidaan todennäköisesti vaikuttaa siihen päätyvätkö nuoret tekemään rikoksia.

6.6 Integraatio yhteiskuntaan

Haastatteluissa tuli useaan otteeseen ilmi, että parempi kotouttaminen olisi yksi keino ennalta estää Roadman -ilmiön sekä siihen liittyvän haitallisen kulttuurin leviämistä. Eräs haastateltava kertoi, että useassa maahanmuuttajaperheessä vanhemmat ja etenkin perheiden äidit eivät välttämättä osaa suomen kieltä, vaikka perheet ovat asuneet Suomessa jo useamman vuoden ajan. Perheissä saatetaan katsoa vain oman lähtömaan uutisia, joten välttämättä perheissä ei ole tietoa siitä mitä Suomessa tapahtuu. Haastateltavien mukaan perheen vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia Suomessa syntyneistä haitallisista nuorisoilmiöistä, kuten Roadman -kulttuurista. Vanhempien tietämättömyys oman asuinmaansa asioista on yksi mahdollistava tekijä haitallisten nuorisoilmiöiden leviämiseen.

Haastateltavien mukaan maahanmuuttajataustaisille henkilöille pitäisi myös pyrkiä saamaan todellinen kuva Suomen poliisista. Haastateltavat pohtivat, että maahanmuuttajilla saattaa olla oman lähtömaan poliisien takia huono kuva myös Suomen poliisista. Perheissä saatetaan myös sokeasti luottaa esimerkiksi isoveljen kertomiin valheellisiin tarinoin poliisista. Perheen isovelji saattaa olla perheelle tuki ja turva etenkin taloudellisesti. Isoveljen sanalla saattaa siis olla suuri painoarvo perheissä. Välttämättä perheen äiti ei halua kyseenalaistaa isoveljen kertomia tarinoita taikka sitä, millä

keinoin isovelji hankkii rahaa elättääkseen perheensä. Äiti saattaa kokea perheen tulevan hyvin toimeen isoveljen hankkimallaan rahalla, joten äidin on tilanteessa helpompi keino ummistaa silmät kuin miettiä mistä isovelji todellisuudessa hankkii rahat.

”Isovelji, joka on ollut poliisin kanssa tekemisissä, tulee sitten kotiin kertomaan, että poliisit pahoinpiteli mua ja koko perhe uskoo. Äitin myötä sitte lapsetkin uskoo. Se isovelji on tavallaan se tuki ja turva.”

Haastateltavat korostivat myös naapureiden tuntemisen tärkeyttä. Haastateltavien mukaan olisi tärkeää, että naapurit tuntisivat toisensa sekä taloyhtiössä asuvat lapset ja nuoret. Tämä mahdollistaisi sen, että jos naapurin nuoret käyttäytyisivät huonosti julkisella paikalla niin voitaisiin siitä naapureiden toimesta viedä tietoa nuorten vanhemmille. Haastateltavat kokivat tässä ongelmaksi sen, että välttämättä perheessä vanhemmat eivät osaa suomen kieltä, joten viestin vieminen heille on hankalaa. Tässä opinnäytetyössä on ylempänä käsitelty koulun merkitystä ennalta estämisessä ja siinäkin asiayhteydessä nousi ongelmaksi vanhempien keho suomen kielen taito.

”Jos miettii, että tuolla on semmoisia kortteleita missä samassa taloyhtiössä asuu paljon perheitä. Kyllähän hekin muodostaa semmoisen oman yhteisönsä. Sit, jos nää tämän taloyhtiön sata ihmistä tuntisi kaikki toisensa niin sitten nekin vois olla niitä valvovia silmiä korvia, jotka sitten juttelis keskenään, että nyt tuolla tapahtuu tuollaista. Lapsetkin tietää, että kyllä he saa elää kuin pellossa koska ei ketään kiinnosta tuola kadulla heidän tekemiset, koska ei kukaan tunne heitä.”

Haastateltavat kokivat, että maahanmuuttajaperheet pitäisi saada integroitua paremmin Suomen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajaperheissä olisi tärkeää saada perheen äidit kouluihin sekä opettaa heille suomen kieltä. Tämä mahdollistaisi informaation kulkemisen viranomaisilta vanhemmille. Suomen kielen osaamisella vanhemmat voisivat pysyä paremmin mukana nuoren elämässä.

6.7 Rangaistusten koventaminen sekä vastuun alentaminen

Haastatteluissa nostettiin esille, että yksi keino vähentää Roadman -kulttuuriin kuuluvaa haitallista rikollisuutta olisi rangaistusten koventaminen, tehokas pakkokeinojen käyttö esitutinnan aikana, sekä rikosvastuun alentaminen. Haastateltavat toivat ilmi myös, että saattamalla rikoksia tekevät nuoret vastuuseen teoistaan, pystytään heistä tekemään varoittavia esimerkkejä muille nuorille.

”Me otetaan niitä yksittäisiä tekijöitä ja koitetaan saada niitä päätekijöitä kiinni ja tavallaan tehdään niistä sellaisia varoittavia esimerkkejä muille nuorille, että jos sä myyt huumeita tuolla niin se päivä koittaa, kun sä jätät siitä kiinni. Joku ehkä saattaa ottaa sit siitä opikseen”

Vastuun alentamisen haastateltavat nostivat esille sen vuoksi, koska osa rikoksilla oireilevista nuorista saattaa olla alle 15-vuotiaita. Suomessa alle 15-vuotiaat eivät joudu rikosvastuuseen teoistaan, mutta nuoret saattavat kuitenkin joutua korvausvastuuseen. Haastateltavien mukaan rikoksilla oireilevat alle 15-vuotiaat nuoret tiedostavat hyvin vahvasti sen, ettei heille voi seurata rikollisista teoistaan rangaistusta. Haastateltavien mukaan tämän vuoksi rangaistuksilla ei ole nuoriin juurikaan minäkäänlaista pelotevaikutusta, eivätkä täten rangaistukset estä nuoria tekemästä rikoksia. Haastateltavien mielestä tämän vuoksi rikosvastuukäytäntö tulisi alentaa, sillä he kokivat, että vastuun alentaminen saattaisi omalta osaltaan ennalta estää nuorten rikosten tekemistä. Osa haastateltavista koki myös, että rikosten rangaistuksia pitäisi yleisellä tasolla koventaa, jotta ne olisivat uskottavia. Eräs haastateltava taas oli sitä mieltä, ettei kaikkia rangaistuksia tarvitse välttämättä koventaa, mutta oikeusjärjestelmän pitäisi kuitenkin olla kokonaisuudessaan uskottavampi.

”Meidän nyky-yhteiskunnan rangaistukset on niin mitättömiä et ne ei luo pelotevaikutusta noille tekijöille, vaikka ne jäis kiinni siitä. Mitä sitten? Mä oon alle 15-vuotias, ei tästä seuraa mulle mitään.

Ja vaikka olisikin yli 15-vuotias niin mitä sitten? Sit tulee sakko jota mun ei tarvi maksaa.”

Rikosten selvittämisen kannalta haastateltavat kokivat, että pakkokeinojen käyttö on myös tärkeässä roolissa nuorten rikosten selvittämisessä ja niitä tulisi myös uskaltaa käyttää poliisissa.

”Sit kun ei oo puhutukset ja Ankkuri-toiminta ja muut tällaiset pehmeät keinot auttanu niin täytyis hyvin tutkia ne jutut ja saada ne tuomiolle niistä sitten. Sillä ei oo niin väliä onko se tuomio niin kuinka pitkä, mutta se kiinnijääminen niistä tekosista olis semmoinen et siihen pystyis tehokkaasti puuttumaan. Ja sit, että poliisi käyttäis silloin kun on mahdollista niin tehokkaasti pakkokeinoja näissä rikoksissa.”

6.8 Poliisin rooli ennalta estämisessä

Haastatteluissa nousi useampaan otteeseen esille, että poliisi ei yksinään pysty ennalta estämään nuorten keskuudessa olevien haitallisten rikosilmiöiden leviämistä. Haastateltavat kokivat, että paras mahdollinen tulos ennalta estämisessä saadaan moniviranomaisyhteistyöllä. Etenkin sosiaaliviranomaisten, nuorisotyöntekijöiden ja Ankkuri-toiminnan rooli nousi esiin haastatteluissa. Haastateltavat nostivat esille, että usein edellä mainituilla toimijoilla on ns. paremmat ”työkalut” puuttua nuorten rikoskäyttäytymiseen.

Haastateltavat kokivat, että poliisi pystyisi omalta osaltaan vaikuttamaan nuorten rikoksilla oireiluun jalkautumalla nuorten keskuuteen, lisäämällä lähipoliisitoimintaa ja kouluvierailuja. Haastateltavien

mielestä olisi lisäksi tärkeää, että poliisi saisi nuorten tekemät ja kokemat rikokset tehokkaasti tutkit-
tua.

6.8.1 Resurssit

Haastatteluissa kävi useaan kertaan ilmi, että poliisin huonot resurssit eivät mahdollista ennalta es-
tävän työn tekemistä kunnolla. Haastatteluissa kävi ilmi myös, että alueelliset erot ovat suuria re-
surssien osalta. Osa haastateltavista kokivat, että tämänhetkisillä resursseilla ei ole mahdollista hoi-
taa ennalta estävää työtä kunnolla. Toiset haastateltavat taas kokivat, että resurssien puitteissa heillä
ei ole ollut ongelmaa hoitaa nuoriin kohdistuvaa ennalta estävää työtä, mutta rikostutkinnan huonot
resurssit ovat vaikeuttaneet heidän tekemää työtä.

*”Kyllä tilanne on nyt tällä hetkellä se, että me sammutellaan isoimpia tulipaloja täällä meidän laitok-
sen alueella. Ennalta estävä toiminta on tällä hetkellä todella minimaalista näillä meidän resurs-
seilla.”*

Haastateltavien mukaan, jos heillä olisi enemmän resursseja käytössä, voisivat he panostaa enem-
män lähipoliisitoimintaan. Parempien resurssien puitteessa pystyttäisiin myös jalkautumaan parem-
min nuorten pariin. Osa haastateltavista kertoivat, että heidän resurssitilanteellaan ei ole mahdollista
käydä esimerkiksi kouluvierailuilla. Haastateltavien mukaan tämä olisi yksi hyvä keino ennalta estää
nuoria joutumasta rikosten teille. Huonon resurssitilanteen takia kouluvierailut eivät kuitenkaan on-
nistu.

*”Kaikki se semmoinen mitä ehkä joskus ennalta estävä tai lähipoliisitoiminta on ollut, että mentäis
kouluihin pitämään oppitunteja, osa laitoksista varmaan pystyy niitä edelleen tekemään, mutta ei
me sitä tällä porukalla pystytä tekemään. Kaikki kyselyt mitä meille tulee, niin joudutaan kaikkialle
sanomaan, että ei me päästä. Ei meillä vaan oo fyysisesti aikaa lähteä.”*

Eräs haastateltava kertoi, että rikostutkinnan huono resurssointi syö pohjan osittain hänen tekemäl-
tään työltään, sekä heikentää luottamusta poliisiin. Haastateltava kertoi, että hän mielellään ottaa
itse vastaan nuoren tekemän rikosilmoituksen eikä ohjaa häntä tekemään rikosilmoitusta internetin
kautta. Haastateltava koki tämän tärkeäksi osaksi luodakseen luottamusta nuoren sekä poliisin vä-
lille. Haastateltava kertoi, että haluaa panostaa nuoriin liittyviin rikosilmoitusten kirjauksiin kunnolla,
jotta nuorelle tulee olo, että häntä kuullaan ja hänen asioistaan ollaan kiinnostuneita. Haastateltava
koki kuitenkin ongelmaksi tutkinnan huonon resurssoinnin. Nuori ei välttämättä jaksaa odottaa poliisin

tekemää esitutkintaa, sillä huonon resurssoinnin takia esitutkinnassa saattaa kestää useita kuukausia rikoksesta riippuen. Haastateltava koki, että nuori saattaa haluta tämän takia ottaa oikeuden omiin käsiin ja selvittää hänelle tapahtuneen vääryyden itse.

”Tämä koko meidän systeemin pitäisi olla uskottava ja toimiva, jotta sitten heille ei tulisi niin vahvasti se tunne, että minun pitää itse ottaa se oikeus omiin käsiin. Siksi pitäisi näiden prosessien pitäisi olla sujuvia ja nopeita ja tuomiot riittävän vaikuttavia.”

6.8.2 Asenne

Erään haastateltavan mukaan jengiytymiseen liittyviin asioihin ei suhtauduta tarpeeksi vakavasti. Asiasta ollaan kiinnostuneita vasta siinä vaiheessa, kun niin sanottu virallinen leima on lyöty päälle. Etenkin, jos on kyseessä nuoriin liittyvä ongelma, niin saatetaan asiaa helposti vähätellä. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että poliisissa pystyttäisiin paremmin puuttumaan asiaan, jos nuoriin liittyville asioille ei vain käännettäisi selkää. Haastateltavien mukaan yleisesti poliisit kokevat nuorten kanssa toimimisen haastavaksi sekä vaikeaksi. Eräs haastateltava kertoi, että jos kentällä työskentelevät poliisit suhtautuisivat nuorten ongelmiin samalla tavalla kuin muihinkin hätäkeskuksen antamiin tehtäviin, niin voitaisiin ennalta estää muun muassa Roadman -kulttuurin leviämistä. Haastateltavat toivat ilmi myös valvonta- ja hälytyssektorin huonon resurssitilanteen. Haastateltavien mukaan kenttäpoliisit saattavat huonon resurssipulan takia niin sanotusti kääntää selän nuoriin kohdistuville ongelmille. Myös eräs toinen haastateltava oli sitä mieltä, että kenttäpoliisit eivät resurssipulan takia ehdi muiden keikkojen lomassa jalkautumaan nuorten pariin.

”Kenttäkonstaapelien puolustukseksi täytyy sanoa, että nyt resurssit niinku ylipäätänsä on niin kurralla, että jos katsoo eilisen päivän tehtäviäkin, niin siellä oli useita tehtäviä odotuksella. Ei ehtinyt niinku kahvilla käymään. Ne ajaa vaan tehtävältä tehtävälle.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä kappaleessa teemme vielä lyhyen yhteenvedon tutkimuksen tuloksista sekä pohdimme niitä. Alkaessamme tehdä tätä opinnäytetyötä Roadman -ilmiöstä oli saatavilla tietoa ainoastaan uutisten kautta ja niissäkin tietoa oli kohtalaisen suppeasti. Haastatteleamalla poliisin ennalta estävään toimintaan erikoistuneita poliiseja olemme saaneet aiheesta laajaa tutkimustietoa.

Roadman -ilmiöllä tarkoitetaan ilmiötä, joka sisältää Roadman -pukeutumistyylin, sekä Roadman -kulttuurin, joka sisältää nuorten rikollisuutta ja päihteiden käyttöä. Roadman -ilmiötä esiintyy enimmäkseen maahanmuuttajatausteisten nuorten keskuudessa. Nuoret ovat yleensä 12–20-vuotiaita poikia ja nuoria miehiä. Nuorten rikolliselle tielle päätymiseen vaikuttavat erilaiset seikat, joita olemme tässä tutkimuksessa pyrkineet avaamaan tutkimustiedon, sekä haastatteluista saadun tiedon perusteella. Roadman -kulttuuriin kuuluu erilaiset ryöstörikokset, pahoinpitelyrikokset, huumausainerikokset, sekä kiristysrikokset ja laittomat uhkaukset. Roadman -ilmiöstä ja kulttuurista puhuttaessa on tärkeä ottaa huomioon, että kaikki Roadman -tyylisesti pukeutuvat nuoret eivät tee rikoksia.

Kuten jo opinnäytetyön alkusanoissa olemme todenneet, että tämä tutkimus on suunnattu pääosin poliiseille. Tutkimustuloksissa ilmeni, että Roadman -kulttuuriin liittyy vahvasti viranomaisvastaisuutta. Tämä on tietenkin seikka, joka vaikuttaa huomattavasti poliisin työhön. Suomen poliisi on tutkitusti yksi maailman parhaimmista ja se on saanut nauttia kansalaisten luottamusta jo useiden kymmenien vuosien ajan. Haluamme nostaa esiin tutkimustuloksista tämän viranomaisvastaisuuden, sillä koemme, että sillä on tässä kohtaa tärkeä painoarvo. Mielestämme tähän asiaan olisi syytä kiinnittää huomioita tulevaisuudessa. Olisi tärkeää luoda luottamusta sekä vähentää viranomaisvastaisuutta Roadman -kulttuuria edustavien henkilöiden kanssa.

Pidämme yhtenä tutkimuksemme tärkeimpänä tutkimustuloksena sitä, että Suomi on jengiytymisen suhteen menossa vahvasti Ruotsin jalanjäljissä. Mielestämme on erittäin huolestuttavaa, että kaikki haastateltavat kokivat Suomen olevan samalla tiellä Ruotsin kanssa. Pidämme myös erittäin huolestuttavana sitä, että kaikki haastateltavat kokivat Suomen jengiytymisen sekä Roadman -kulttuurin olevan turvallisuusuhka Suomelle. Mielestämme tämä on asia, jota pitäisi nostaa enemmän esille julkisesti. Haastateltavien sekä meidän mielestämme asiaan olisi hyvä puuttua ennen kuin on liian myöhäistä. Haastattelututkimuksissa kävi ilmi, että usein maahanmuuttajien tekemät rikoksia hyssytellään, eikä niistä uskalleta puhua julkisesti, koska pelkona on leimautuminen rasistiksi. Olemme myös omassa tutkimukseessamme ymmärtäneet aiheen sensitiivisyyden tältä osalta ja haluamme korostaa, ettei tekemämme tutkimuksen ole millään tasolla tarkoitus olla rasistinen. Mielestämme on tärkeä nostaa esiin maahanmuuttajien ja maahanmuuttajanuorien mahdolliset ongelmat integraatiossa, jotta niihin voidaan puuttua tulevaisuudessa.

7.1 Aiheesta tehtäviä tutkimuksia tulevaisuudessa

Roadman -ilmiö Suomessa on tuore asia, joten tutkimusmahdollisuudet aiheeseen ovat hyvät. Meidän tekemämme tutkimuksen mukaan ilmiö on alun perin lähtöisin Iso-Britanniasta. Suomeen ilmiö on mahdollisesti levinnyt Ruotsin tai sosiaalisen median kautta. Olisi siis hyvä tutkia tarkemmin, miten ja mistä Roadman -ilmiö on rantautunut Suomeen.

Laatiessamme tutkimus- sekä haastattelukysymyksiä pyrimme objektiivisuuteen sekä kattavuuteen. Pyrimme saamaan Roadman -ilmiöstä kattavan tietopohjan. Huomasimme kuitenkin tutkimusta tehdessä, että tutkimuksesta oli jäänyt tärkeitä teemoja tutkimatta muun muassa sosiaalisen median sekä rasmin vaikutukset Roadman -ilmiön syntyyn. Haastatteluiden sekä muiden tietolähteiden perusteella sosiaalisella medialla sekä rasismilla voisi mahdollisesti olla vaikutusta Roadman -ilmiön syntymiseen Suomessa.

Haastatteluissa kävi ilmi, että pääosin ennalta estävän toiminnon poliisit tietävät mitä Roadman -ilmiö tarkoittaa. Kysyttäessä haastateltavilta, että tietääkö esimerkiksi valvonta- ja hälytystoiminnan sektorilla työskentelevät poliisit mitä Roadman -ilmiö tarkoittaa, oli vastaus usein, että kentällä työskentelevät poliisit eivät välttämättä tunnista kyseistä ilmiötä. Kyseinen ilmiö on todennäköisesti leviämässä kattavammin Suomeen, joten mielestämme olisi tärkeää tuoda ilmiötä enemmän esiin poliisin henkilöstölle. Aiheesta voisi tehdä kattavan tietopakettin poliisin henkilöstölle.

Tutkimusta suunniteltaessa päätimme, että emme käytä tutkimuksessa poliisin järjestelmiä ja rekistereitä. Haastatteluiden aikana meille kuitenkin selvisi, että poliisin järjestelmissä on jonkun verran tietoa Roadman -ilmiöstä. Seuraavan tutkijan olisi siis hyvä jatkaa meidän tekemäämme tutkimusta käyttämällä poliisin järjestelmiä ja rekistereitä sekä analysoida siellä olevaa tietoa Roadman -ilmiöstä.

Ennen kuin olimme päättäneet haastatella tähän tutkimukseen vain poliiseja, niin kävi mielessämme haastatella nuoria, jotka edustavat Roadman -kulttuuria. Päätimme kuitenkin rajata tästä tutkimuksesta nuoret pois, sillä tutkimuksesta olisi tullut liian laaja. Yhtenä jatkotutkimuksena tähän aiheeseen liittyen voisi siis olla Roadman -kulttuuria edustavien nuorten haastattelu.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tieteellisen tutkimuksen yleiset luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja validiteetti sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Tutkimuksessa pysyvyys tarkoittaa sitä, että jos tutkimus uusitaan, saadaan samat tutkimustulokset. (Kananen 2017, 175.)

Roadman -ilmiöstä ei ole aikaisemmin tehty kirjallista tutkimusta ja tämän vuoksi tekemämme tutkimuksen vertailu aikaisempiin tutkimuksiin ei ole mahdollista. Tutkimuksemme luotettavuus perustuukin täten paljolti haastattelututkimuksista saatuihin tuloksiin. Haastattelututkimukseen osallistui yhdeksän poliisia, jotka olivat ennalta estävään toimintaan erikoistuneita. Haastateltavat työskentelevät pääkaupunkisedulla. Kaikki haastateltavat kertoivat lisäksi ennen haastatteluita omaavansa tarvittavan tietoperustan liittyen Roadman -ilmiöön. Haastattelututkimuksen tulokset olivat meille tutkijoina

yllättävät, sillä kaikki haastateltavat kertoivat Roadman -ilmiöön liittyvistä piirteistä yhteneväisesti, eikä haastattelututkimuksessa noussut esiin suuria eroja haastateltavien näkemyksissä. Tämän perusteella voidaan todeta, että Roadman -ilmiön piirteet ovat pääkaupunkiseudun sisällä samantaisia, riippumatta siitä missä ilmiötä tavataan.

Tutkimustuloksissa on otettava huomioon, että kaikki haastatellut poliisit työskentelevät pääkaupunkiseudulla. Tutkimustulos sisältää ainoastaan Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan sekä Helsingin poliisilaitosten poliisien omakohtaisia kokemuksia Roadman -ilmiöstä. Tutkimusta rajattaessa pohdimme, että haastattelisimme Sisä-Suomen poliisilaitoksen poliiseja aiheeseen liittyen. Sisä-Suomen poliisilaitoksen poliisit kokivat, että ilmiötä ei esiinny Sisä-Suomen alueella, joten rajasimme alueen vain pääkaupunkiseudulle. Tutkimustulokset eivät siis kerro koko Suomen poliisin tietämystä tutkitavasta aiheesta.

Halusimme tehdä tutkimuksen kokonaan julkiseksi, joten osittain sen takia olemme halunneet pitää haastateltavat anonymoineina. Tämä on helpottanut haastateltavien suhtautumista haastatteluun. Haastateltavat ovat pystyneet anonymiteetin takia vastaamaan esitettyihin kysymyksiin vapaammin. Näin ollen olemme saaneet kattavammin tietoa tutkimastamme aiheesta ja se on lisännyt tutkimustuloksen luotettavuutta.

Vaikka tutkimuksen pysyvyyttä ei pystytä tällä hetkellä varmistamaan, eikä tutkimusta voida vertailla aiempaan tutkimukseen, voidaan tutkimusta mielestämme silti pitää luotettavana Roadman -ilmiön esiintymisessä pääkaupunkiseudulla. Haastattelututkimuksista saadut vastaukset olivat aiheesta yhtenäisiä. Tutkijoina meillä ei myöskään ole mitään syytä epäillä haastateltavien vastauksien luotettavuutta. Haastateltavat vastasivat tutkimuskysymyksiin omien kokemuksiansa perusteella Roadman -ilmiöstä. Haastateltavilla oli useiden vuosien kokemuksia poliisin työstä, ja he olivat kaikki erikoistuneet ennalta estävään toimintaan. Tämän vuoksi tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavana.

LÄHTEET

Elonheimo, Henrik. Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu, 2010

Helsingin Sanomat. Teinien puukkoryöstöt nousseet ilmiöksi Helsingissä – Poliisin mukaan rikoksiin liittyy kalliin pukeutumis-tyylin ihannoitua, 2021. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007919603.html>

Honkatukia, Päivi & Suurpää, Leena. Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntyyli ja rikollisuus, 2007. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152445/232_Honkatukia_Suurpaa_2007.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Härkönen, Annina, Yle. Harrastuskulut alas, kotiintuloajat kaikille ja vanhempainpartiot kaduille – Tällainen on Islannin malli, jonka hallitus haluaa suomalaistaa, 2019. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10832294> Luettu: 26.2.2022.

Iivari, Juhani. Tuomittu maahanmuuttaja, 2006

Iltalehti. Helsingin ja Espoon katujengit ajautuivat väkivallan kierteeseen: taustalla gangsta rap -kulttuuri, 2022. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/37fc08d7-7f0c-470d-90df-77961c245298>

Kananen, Jorma. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä, 2017

Kirsi, Katri, Yle. Parikymppisten miesten katujengien toiminta kovenee pääkaupunkiseudulla – Poliisi: Useita ampumistapauksia, joista vaaraa myös sivullisille, 2021. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-12140805>

Kivivuori, Janne. Rikollisuuden syyt, 2008

Petri Danielsson, Katsauksia 42/2020, rikollisuustilanne 2019, rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa, 2020. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/320755/Katsauksia_42_Rikollisuustilanne_2019_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Salmi, Venla. Tilastotietoja ulkomaalaisten rikollisuudesta, oikeusministeriö. Luettavissa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaistuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-59290.pdf>

Tilastokeskus, Ulkomaalaiset suomalaisia useammin epäiltynä rikoksista, 2019. Luettavissa: https://www.stat.fi/til/rpk/2018/13/rpk_2018_13_2019-05-16_tie_001_fi.html

Tuomi, Jouni & Anneli, Sarajärvi. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, 2009

Wikipedia. Gangsteri, 2018. Luettavissa: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Gangsteri>

LIITE 1

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetyt haastattelukysymykset

- 1. Miten kuvailisit roadman-ilmiötä ja liittykö siihen jotakin yhdistäviä tekijöitä?*
- 2. Pystyykö roadman-ilmiötä edustavia henkilöitä tunnistamaan ulkonäöllisesti? (pukeutumistyyli, ilmeet, eleet, käsimerkit, puhetyyli)*
- 3. Onko roadman-kulttuuri saanut vaikuttimia ulkoisista tekijöistä? (esim. televisiosarjat tai musiikki)*
- 4. Kuinka paljon Suomessa on havaittu roadman-ilmiötä?*
- 5. Mistä roadman -ilmiö on rantautunut Suomeen?*
- 6. Miten roadman-ilmiö esiintyy poliisin työssä?*
- 7. Millaisia rikoksia roadman-kulttuuriin kuuluvat nuoret tekevät?*
- 8. Liittykö roadman-ilmiöön päihteiden käyttö?*
- 9. Miten roadman-ilmiö vaikuttaa poliisin työhön?*
- 10. Liittyvätkö nuorten toisiinsa kohdistetut ryöstöt roadman-ilmiöön?*
- 11. Liittykö nuorten varustautuminen teräaseilla roadman-ilmiöön?*
- 12. Minkälaisia nuoria yleensä päätyy ihannoimaan roadman- ilmiötä?*
- 13. Miksi nuoret päätyvät ihannoimaan ja ”edustamaan” roadman -ilmiötä?*
- 14. Miten edellä mainittuja asioita voitaisiin ennalta estää?*
- 15. Miten roadman-kulttuuria pyritään ennalta estämään poliisilaitoksenne alueella?*
- 16. Minkäikäisiä nuoria päätyy ihannoimaan roadman -ilmiötä?*
- 17. Minkäikäiset nuoret päätyvät osallistumaan roadman-kulttuuriin?*
- 18. Mitä etnisyyksiä roadman-kulttuuriin kuuluvat nuoret edustavat?*
- 19. Kuuluvatko roadman -ilmiötä ihannoivat nuoret aina johonkin jengiin vai onko olemassa myös yksin toimijoita?*

20. Onko roadman-ilmiötä edustavilla henkilöillä tiettyjä tapaamis- tai oleskelupaikkoja? Missä roadman-ilmiötä edustavat henkilöt viettävät vapaa-aikaa?
21. Onko roadman -kulttuurin ihannoiminen vain hetkellinen vaihe nuorten elämässä vai päätyvätkö nuoret ihannoimaan rikollista elämää myös aikuisiällä?
22. Miten edellä mainittuja asioita voitaisiin ennalta estää? Miten Suomen poliisi pystyisi ennalta estää tällaisen ilmiön leviämistä Suomeen?
23. Onko roadman-ilmiön ihannointi tai kulttuuriin kuuluminen vaarallista?
24. Altistaako roadman-kulttuurin ihannointi nuoria tekemään rikoksia?
25. Onko Suomessa esiintyvässä roadman-ilmiössä havaittavissa samankaltaisuuksia Ruotsin rikollisjengeihin?
26. Liittyykö roadman-kulttuuriin jengiytyminen?
27. Aiheuttavatko roadman-kulttuuria ihannoivat jengit Suomessa turvallisuusuhan?
28. Onko laitoksenne henkilöstölle kerrottu roadman-ilmiöstä ja osaavatko laitoksenne työntekijät tunnistaa ilmiötä?